

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 500 F per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

GEVANGENIS EN REINTEGRATIE

De geschiedenis van de straffen door de eeuwen heen kenmerkt zich door steeds groter en groter wordende verzachting. Die van de penitentiaire inrichtingen eveneens. Toch blijft de gevangenisstraf nog steeds het meest adequaat middel om de delinquent met het oog op zijn wederaanpassing tot betere gevoelens te brengen.

Gevangenis en reïntegratie zijn zeer nauw aan elkaar verbonden; zij vormen een nauw gesloten geheel in het strafproces dat tot de uiteindelijke heropname van de dader in de maatschappij moet leiden. In werkelijkheid behoren die belangrijke fasen tot twee verscheiden instellingen: het bestuur van de strafinrichtingen enerzijds, de plaatselijke beschermingscomités anderzijds. Meestal werken die twee groepen in zeer los verband: ongeveer 10 % van de gevallen worden van ambtswege toevertrouwd aan de sociale dienst van de Strafinrichtingen bestaande uit sociaal assistenten; zij worden belast met de moeilijke gevallen o.m. verlenen zij bijstand aan de familie, zorgen voor tewerkstelling en oefenen de morele voogdij uit. Voor de andere gevallen werden, over het gehele grondgebied verspreid, plaatselijke beschermingscomités ingericht, uit privaat initiatief voortgesproten. Aan hen worden ongeveer 30 % van de gevallen toevertrouwd; de opdrachten (reclasseringsplan) worden evenwel slechts één week na de invrijheidstelling doorgestuurd. De overige invrijheidsgestelden (ongeveer 60 % gestraften met 3 maanden gevangenisstraf of minder) geven nooit aanleiding tot een vraag om tussenkomst van de beschermingscomités.

Het beschermingscomité van het arrondissement Kortrijk dat sinds 5 jaar onder mijn leiding fungeert, groepeerde een 20-tal vrijwilligers uit alle sociale standen — voogden die zich gelasten met het toezicht over het gedrag, met de morele steun en het persoonlijk contact met de invrijheidgestelde.

Vele weldenkende mensen betuigen evenwel de grootste onverschilligheid tegenover de gevangenen en de vrijgestelde gevangenen.

Wij menen dat zowel uit menselijk — als uit kriminologisch standpunt gezien, dergelijke bejegening zou moeten worden herzien.

Zijn ze echter wel onze attentie waardig? Betuigen

we niet te veel bezorgdheid om hun persoon? Immers hun slachtoffers zijn daar ook meestal met de blijvende merktekens van hun misdaden, blijvend verminkt in hun fysieke integriteit, bezwadderd in hun eerbhaarheid, getroffen in hun have en goed. Zij zijn in eerste instantie onze eerbied en onze bezorgdheid waardig.

Maar o.i. moeten we de vrijgestelde gevangene een kans geven wanneer hij oprecht en beslist met zijn verleden wil afbreken om terug in de maatschappij opgenomen te worden.

Hoe zal zijn reactie zijn bij de terugkeer in de maatschappij, hoe zal de reactie zijn van zijn familieleden, zijn geburen, zijn patroon? Hoeveel hervallingen zijn niet te betreuren in de eerste weken reeds na hun invrijheidstelling? Hoeveel hervallen niet na zovele lofwaardige pogingen om een nieuw leven te hernemen.

I. — Hedendaagse Penitentiaire Inrichtingen.

Om de misdaad met succes te bekampen en hervallingen te voorkomen moet de gemeenschap beschikken over een goed ingerichte politie, over doeltreffende bestraffingen, over een degelijk systeem van strafinrichtingen en over een doelmatige reïntegratie in de maatschappij.

De twee eerste stadia betreffen de opsporing van de daders en de veroordeling door de strafrechtbanken. Ze vallen buiten het kader van deze studie. Er zijn over het hele grondgebied verspreid een 30-tal gevangnissen: 15 grote gevangnissen met een effectief van nagenoeg 100 à 300 gevangenen en 15 kleinere gevangnissen met een effectief van ongeveer 25 à 100 gevangenen.

In de kleinere gevangnissen worden de mindere gevangenisstraffen uitgeboet (3 à 6 maanden). In de grote gevangnissen worden opgesloten: de zware misdadigers en recidivisten o.m. te Merksplas en in de centrale gevangnissen als Gent, Leuven, St.-Gillis.

De jeugdige delinquenten: te Hoogstraten en te Marneffe; de landlopers en bedelaars te Wortel. Het aantal gevangenen per jaar schommelt ongeveer rond de 5.000 man.

§ 1. De Kleine Gevangenenissen.

In de kleine gevangenenissen of plaatselijke gevangenenissen (Brugge, Dendermonde, Ieper) is de toestand van de gedetineerde eerder slecht. Wat de hygiëne, kleding, voeding betreft valt er voorzeker niets te zeggen: de gevangene wordt goed gevoed — meestal zelfs beter dan thuis; de gevangene wordt goed verwarmd met centrale verwarming. Maar de gevangene boet zijn straf uit onder celregime, d.i. opsluiting door afzondering in een cel waar 3 à 4 man worden opgesloten.

Er mag niet worden gezegd dat een strafuitboeting van 6 maanden of minder geen wederopvoedende waarde kan hebben.

De werkhuizen zijn er onbestaand. De tijdsbesteding bestaat in onbenullig, minderwaardig werk als zakken plakken, etiketten maken, zodat de gevangene meestal zijn tijd doorbrengt met luiëren op zijn slaapzak en tussendoor eten, roken, lezen, kaarten.

Het hoofdbestuur heeft dan ook een stelsel ten titel van proef in voege gebracht. Het week-end arrest.

Deze week-end arresten zijn een wijze van uitvoering van zekere straffen die één maand niet te boven gaan, — uitzonderlijk twee maanden.

Zij worden uitgevoerd in principe de zaterdag te 14 uur tot de maandagmorgen te 5 uur. Het parket wordt belast met de tenuitvoerlegging van de straf. Het kiest eigenmachtig de veroordeelden uit die geschikt blijken om van dit regime te genieten en de straf wordt meestal uitgevoerd in een plaatselijke gevangenis.

Volgens de gevangenisdirecteurs blijft het een zware bestraffing vooral om familiale redenen daar de veroordeelde bij een gevangenisstraf van 1 maand gedurende 15 opeenvolgende week-enden verplicht wordt zich aan te bieden.

Waarom wordt die hervorming blijkbaar gewenst?

De korte gevangenisstraf is enerzijds van te korte duur om een daadwerkelijke moraliserende invloed te hebben en anderzijds biedt de korte vrijheidsstraf alle nadelen van een gevangenisstraf van lange duur o.m. verlies van de betrekking; — onderbreking van de maatschappelijke zekerheid voor hem en zijn gezin; — materiele en morele zorgen voor echtgenote en kinderen.

De week-end arresten bieden het voordeel dat de veroordeelde niet onttrokken wordt aan zijn normale beroepsactiviteit — hetgeen hem toelaat te voorzien in het onderhoud van zijn gezin — de schorsing van de maatschappelijke zekerheid te voorkomen en de morele gaafheid van zijn gezin te bewaren.

§ 2. De Grote Gevangenenissen.

Bekommerd om de wederaanpassing van de gedetineerde in de gemeenschap, maakt hier de tewerkstelling het lijfstuk uit van de behandeling van de gevangene.

De arbeid zal het grootste deel van de dag inbeslag nemen en de manier waarop de gevangene zich tijdens zijn arbeidsprestaties gedraagt, zal een kostbare aanwijzing zijn voor zijn latere heraanpassing in de maatschappij.

De arbeid wordt in de huidige gevangenenissen op een doeltreffende wijze ingericht: met moderne werkhuizen, modern materiaal zoals in de privaat sektor zodat de gevangene bij zijn invrijheidstelling zich onmiddellijk kan inschakelen in de privaat nijverheid als een volwaardige arbeidskracht.

Met het doel de wederaanpassing na zijn invrijheidstelling te vergemakkelijken heeft het hoofdbestuur

een tweede stelsel ten titel van eksperiment in voege gebracht — n.l. de beperkte hechtenis of een nieuwe vorm van regime van halve vrijheid. Gedurende de uitboeting van zijn straf geniet de veroordeelde de vrijheid om zijn beroepsbezigheden uit te oefenen buiten de gevangenis en overnacht in de gevangenis.

Hij dient aldus in een plaatselijke gevangenis te worden ondergebracht — in de nabijheid van zijn werk. Hij moet stipt de voorwaarden hem opgelegd naleven d.i. niet drinken en op tijd binnenkomen.

Het is duidelijk dat de readaptatie van veroordeelden, die straffen van lange duur ondergaan, zal vergemakkelijkt worden indien er een overgang bestaat tussen de gevangenzitting en de invrijheidstelling. Dit stelsel lijkt me uitstekend in het kader van een degelijke reïntegratie in de maatschappij.

II. — Maatschappelijke Zekerheid.

Hier leggen we de vinger op een wondeplek in de tenuitlegging van de gevangenisstraf.

Het vrijwel ontbreken van enige rechtspositie van de gevangene heeft een noodlottige weerslag op zijn persoon en op zijn gezin. De fysieke vrijheidsbeneming kan, indien zij niet behoedzaam wordt gehanteerd, leiden tot onherstelbare schade voor het individu, voor het gezin en in het bijzonder als zij als strafmiddel wordt toegepast tot resultaten leiden welke volkomen in strijd zijn met het doel dat voor de strafrechter wordt beoogd.

Een behoorlijk geregelde rechtspositie kan van eminent belang zijn om de schadelijke werking en hervallingen te voorkomen en kan op deze wijze tevens het belang van de gemeenschap dienen.

Daarbij moet worden uitgegaan van het principe dat de menselijke waardigheid van de gedetineerde zoveel mogelijk intact moet worden gehouden door hem als verantwoordelijk mens te beschouwen en te behandelen.

Op dit ogenblik is het zo dat de gedetineerde — gedurende zijn gevangenzitting — buiten elke rechtspositie staat:

1. het recht op overplaatsing van het ene gevang naar het andere hangt af van een eigenmachtige beslissing van het bestuur, zonder enig recht van verhaal.

2. de gevangene staat buiten het domein van de Rijksmaatschappelijke zekerheid; dus geen recht op loon, geen recht op maatschappelijke voordelen.

Dit heeft een belangrijk sociaal aspect wanneer men weet dat het grootste effectief van de gevangenenissen toch samengesteld is uit de arbeiderstand en uit jonge mannen (tussen 18 en 40 jaar).

De gevangenisuitboeting heeft steeds de schorsing en zelfs de verbreking van het arbeidscontract voor gevolg en meteen de schorsing van de maatschappelijke voordelen.

§ 1. Het Loon.

In ons land heerst nog steeds deze haast middeleeuwse opvatting dat de onbenullige bezoldiging die de gevangene ten goede komt voor de door hem gepresterde arbeid een stimulans zal zijn voor een spoedige verbetering en een goed moraal.

Wij menen dat dergelijk systeem waarbij het dagloon dat aan de gevangene voor zijn arbeid wordt toebedeeld niet eens toelaat een pakje sigaretten te kopen, een gevoel van haat en wrok tegenover de maatschappij en de overheid opwekt en derhalve on-

verenigbaar is met het begrip van menselijke waardigheid.

Natuurlijk volgens ons strafwetboek heeft de veroordeelde geen recht op loon maar ons strafwetboek is oud en welke ontzaglijke ontwikkeling in het economisch en sociaal leven hebben we sindsdien niet doorgemaakt.

Om de moeilijkheid te omzeilen heeft het hoofdbestuur een vergoeding toegekend, die zoals we het reeds aantoonen, buitenmatig karig is.

We moeten eerbied hebben voor de mens die werkt, of het intellectuele arbeid of handenarbeid betreft; of het nu vrijwillig aanvaarde of gedwongen arbeid is.

Welnu deze arbeid in de penitentiaire inrichting wordt opgevat niet als een bestraffing maar wel als een adequaat middel tot heraanpassing en dus niet als dwangarbeid.

Hier dringt zich een eerste hervorming op: de tewerkstelling in de gevangenis dient vergoed te worden op basis van een menswaardig loon. Dit betekent dat hij zou vergoed worden nagenoeg als een werkmans: dat een deel van dit loon zou afgehouden worden voor het onderhoud van zijn gezin, een deel voor de vergoeding en schadeloosstelling van zijn slachtoffers, een deel als bijdrage tot groter activiteit, het moraal hooghouden, zijn menselijke waardigheid intact houden, meer kansen bieden tot wederaanpassing bij de invrijheidstelling en de gevaren voor een uiteenrukken van het gezin in grote mate verhinderen.

Wij menen uit goede bron te hebben vernomen dat het hoofdbestuur dit probleem van gelijk loon voor gelijke arbeid reeds heeft aangesneden met de rijksmaatschappelijke zekerheid, doch zonder resultaat.

Het wordt hoog tijd dat het bestuur van de RMZ een ruimer inzicht van deze problemen verkrijge ten einde deze gewenste hervorming met spoed door te voeren.

§ 2. De Gezinsbijslagen.

Bij toepassing van artikel 41 van de geordende wetten van 4 augustus 1930 betreffende de kinderbijslag voor werknemers, kan in hoofde van de vader die een gevangenisstraf uitboet, geen kinderbijslag worden verleend.

Deze bijslag wordt toegekend aan de moeder zelf als hoofd van het gezin indien zij zelf arbeid presteert. Zoniet, kan deze bijslag worden aangevraagd door een tewerkgestelde broeder of zuster van de rechtgevendende kinderen of door een ander werknemer (derde) mits het bewijs dat hij werkelijk de onderhoudskosten van dit kind draagt. Die «derde» persoon kan een bijzit zijn doch wordt door de betrokken instanties als begunstigde aanvaardt mits hij het bewijs levert dat hij ten minste de helft van de onderhoudskosten draagt, (art. 51, 52, 53, 55, 63).

Welnu waar de Beschermingscomités de readaptatie in het maatschappelijk leven en dienvolgens in eerste instantie de terugkeer in het gezin van de invrijheidgestelde behartigen, wordt onrechtstreeks dit werk gedwarsboemd door een onbegrijpelijke reglementering van de maatschappelijke zekerheid.

Ware het niet gewenst het begrip «persoon die de hoofdzakelijke last van de begunstigde kinderen draagt» te beperken tot de naastbestaanden zelf, aldus zou het zedelijk gevaar van een dreigende scheiding om ma-

teriele voordelen kunnen bezworen worden. In aansluiting met hetgeen we reeds hierboven hebben uiteengezet, zou naar ons oordeel de toekenning van een volwaardige vergoeding aan de gevangene voor de door hem gepresteerde arbeid de mogelijkheid bieden gedurende de detentie de afhoudingen te doen ten bate van de RMZ; aldus zouden de gezinsbijslagen zonder onderbreking kunnen worden uitgekeerd aan het gezin van de gedetineerde. Dit principe van volwaardige vergoeding voor de gepresteerde arbeid zou een gunstige weerslag hebben op twee andere maatschappelijke voordelen waarvan de gevangene en zijn gezin ten huidige dage verstoken blijven.

§ 3. De Ziekteverzekering.

Ook hier is de toestand vrij ongunstig.

Krachtens artikel 119 alinea 2 van het koninklijk besluit van 22 september 1955 worden de verstrekkingen van de verplichte verzekering tegen de ziekte en invaliditeit niet toegekend aan de verzekerde of aan een van zijn rechtverkrijgenden gedurende de tijd dat de gevangene in een gevangenis opgesloten is of in een gesticht van sociaal verweer of in een bedelaarsgesticht is geplaatst.

Nochtans ingevolge artikel 21 par. 9 van het ministerieel besluit van 22 september 1955 kan de verzekerde, die een gevangenisstraf ondergaat een attest van voortgezette verzekering bekomen, afgeleverd door de directeur van de gevangenis voor de periode welke die van de vrijheidsberoving niet overschrijdt en waarover geen verzekeringsverstrekking wordt toegekend. In dit geval kunnen de rechthebbenden van de gevangene tijdens deze periode van voortgezette verzekering aanspraak maken op de gezondheidszorgen mits de stortingen te doen. Per slot van rekening hangt dit alles af van de inschikkelijkheid van de mutualiteit; maar, wettelijk gesproken, wordt door het ophouden van de stortingen van de patroon de ziekteverzekering geschorst.

§ 4. De Arbeidsongevallen.

Vermits de gevangenen niet vallen onder het regime van het arbeidskontraat, wordt, gedurende de detentie, de arbeidsongevallenwet niet toegepast.

Het ministerie van Justitie heeft een stelsel uitgedacht van vergoedingen door het nemen van een verzekering welke zowel wat waarborgen aan de gevangene als wat forfaitaire bedragen betreft, niet gelijkstaat met het wettelijk regime van de arbeidsongevallenwet (o.m. geen tussenkomst van de vrederechter, geen mogelijkheid tot herziening, enz.)

Aldus nogmaals een vrij onzekere rechtspositie van de gevangenen in het maatschappelijk bestand.

III. — Na de Invrijheidstelling.

Na de invrijheidstelling dringt zich zo snel mogelijk de tewerkstelling op. Waar de oud-patroon, zijn invrijheidgestelde arbeider of bediende terug in dienst neemt, stelt zich geen probleem. Anders is het gesteld wanneer de patroon tijdens zijn gevangenzitting in diens vervanging heeft voorzien of weigert hem terug in dienst te nemen. Hier bestaat alsdan een nauwe samenwerking met de Dienst voor Arbeidsbemiddeling en kunnen we bogen op de dienstvaardigheid van deze instelling om een spoedige tewerkstelling te bekomen. De patroon moet evenwel op de hoogte worden gesteld van het strafrechtelijk verleden van de vrijgestelde.

Velen staan weigerachtig wanneer zij vernemen dat

deze een veroordeling opliep. Voor de nijveraars wordt hier een sociale taak weggelegd: deze van de medewerking bij de heropneming in de maatschappij. Deze heropneming is immers niet uitsluitend het werk van sociaal assistenten en beschermingscomités. Wanneer we weten dat de gevaarlijkste ouderdom in de criminaliteit schommelt tussen 20 en 40 jaar (ongeveer 17.000 veroordeelden gemiddeld per jaar op een totaal van 27.000) en dat de meeste hervallingen zich voordoen in de periode tussen 30 en 40 jaar (1/3 van het totaal effectief) dan is naar onze diepe overtuiging de tewerkstelling een essentiële factor om de kriminaliteit en vooral de hervallingen te voorkomen.

Het is derhalve aangewezen dat de patroons hun medewerking verlenen en gebruik maken van hun gezag om die vrijgestelde gevangene in hun bedrijf op te nemen niet als een verstotene maar als een mens met gelijke rechten.

Gedurende de gevangenzitting heeft de gepresteerde arbeid geen invloed op het aantal arbeidsdagen in loondienst. Deze toestand heeft een vrij nadelige uitwerking in geval van onvrijwillige werkloosheid in de beginperiode na de invrijheidstelling.

Het Koninklijk Besluit van 27 december 1961 bepaalt dat de werkloosheidsuitkeringen slechts kunnen worden toegekend ten overstaan van de in loondienst arbeidende werknemer die arbeid presteerde gedurende 150 dagen in de loop van 10 maanden die aan de aanvraag voorafgaan — indien hij 18 à 25 jaar oud is. Welnu indien diezelfde arbeider binnen de referentieperiode van 10 maanden wordt gevangen gezet, wordt die periode verlengd met het aantal dagen van de gevangenzitting. Vele jeugdige misdadigers zullen na hun invrijheidstelling om redenen onafhankelijk van hun wil (werkgebrek, weigering van de patroon wegens verleden) werkloos vallen na een tewerkstelling van te korte duur om te kunnen genieten van de werklozensteun. Wij verwijzen eens te meer naar ons hogere reeds uiteengezet standpunt. Om aldus de nadelige gevolgen van een weigering van werklozensteun te voorkomen, dienen de gepresteerde arbeidsdagen in de gevangenis in aanmerking te komen voor de toepassing van de wetgeving op de werklozensteun.

Wat bieden wij aan de vrijgestelde gevangenen? Vooreerst dient bijzondere aandacht besteed te worden aan de voorbereiding van de gevangene tot zijn invrijheidstelling, aan de overgang van een leven in een gesloten instelling naar een leven in de vrije gemeenschap. Voor velen zullen de heropvoeding, de raadgeving van directeur, aalmoezenier, gevangenis-personeel, de goede inzichten nutteloos zijn indien bij de beginperiode althans geen hulp wordt geboden.

In de huidige tijdsomstandigheden wordt wellicht dank zij de beschermingscomités iets positiefs bereikt. We hebben de overtuiging dat sinds de 5 jaar voorzitterschap van het Comité voor het arrondissement Kortrijk deze beperkte hulp velen toch op het goede pad heeft gehouden en dit is reeds een aanmoediging om dit werk verder uit te breiden. Maar sommigen ontmoeten onoverkomelijke moeilijkheden die de hervalling in de hand werken. Welke zijn de hindernissen voor een reclassering?

Zij zijn van velerlei aard en meestal samenlopend. Het zijn de uitzetting uit het ouderlijk huis wegens wangedrag, het verlies van een goede betrekking, de breuk tussen echtgenoten of minstens het losser worden van de huwelijksband, de kwaadsprekerij in de buurte, de anonieme brieven bij de patroon, de geldelijke moeilijkheden in het gezin door de onderbreking van de maatschappelijke voordelen, het gebrek

aan coördinatie tussen het hoofdbestuur van de gevangenis en de beschermingscomités. Hoe kunnen we daaraan verhelpen? Alleen de samenbundeling van alle hulpmiddelen zal voor de vrijgestelde gevangene een ware terugkeer toelaten naar een nieuw leven. De eenvoudigste oplossing is de terugkeer in het familiaal milieu waar dit bestaat en bereid is de invrijheidgestelde op te nemen.

De geestelijkheid (parochiale) zou door persoonlijke bezoeken aan huis, de echtgenote en de kinderen, met het oog op de eenheid van het gezin, haar morele steun moeten verlenen, de echtgenote op haar plichten wijzen (o.a. bezoeken aan de gevangene, briefwisseling), de vergevingsgezindheid opwekken, ten slotte de heropneming voorbereiden.

Ook de geburen mogen ten deze niet onverschillig staan, maar hulp bieden waar nood heerst. In een geest van solidariteit moeten zij de echtgenote en de kinderen steunen opdat zij in deze ogenblikken van beproeving op het rechte pad zouden blijven.

In de andere gevallen ontbreekt het familie kader, ontbreekt zelfs de nodige huisvesting. Hier moet dan ook worden voorzien in Tehuizen voor daklozen. Hoe is de huidige toestand in ons land?

We hebben op dit terrein een grote achterstand in te halen. In sommige arrondissementen bestaan weliswaar reeds werken van heraanpassing met tehuizen voor daklozen. Zo te Antwerpen bestaat het werk: Bond zonder naam van pater Bosmans met een tehuis voor daklozen en een werkhuis sedert maart 1963. In andere arrondissementen wordt van wal gestoken met tehuizen voor daklozen o.m. te Luik, Charleroi, Brussel, Gent en Brugge. In het arrondissement Kortrijk ware dit eveneens gewenst om te voorkomen dat vrijgestelde gevangenen, bij gebrek aan middelen, onderdak kiezen in de slecht befaamde logementhuizen.

Ons land staat echter ver ten achter op gebied van reclassering wanneer men dit vergelijkt met onze Noorderburen waar reeds 180 sociale werkplaatsen voor vrijgestelde gevangenen bestaan en waarvoor de Staat jaarlijks ongeveer 100 miljoen gulden ter beschikking stelt.

Het grondprobleem van de reclassering is het voorkomen van de hervalling. Een goed aangepaste strafpolitiek meet zich aan het procent hervallingen. In dit verband stellen wij drie grondgedachten voorop die als het ware elkaar vervolledigen.

Ten aanzien van de strafrechter — die voor de bejegening van de misdadigheid instaat — moet bij de beoordeling van de misdaad vooral in aanmerking worden genomen de stoornissen van de gepleegde misdaad in de maatschappij en de schade veroorzaakt aan de slachtoffers. De bestraffing mag niet verzwakken. We zijn eerder de overtuiging toegedaan dat een verscherping nodig is maar een beter aangepast systeem van maatschappelijke zekerheid gedurende de uitboeking van de straf.

Ten aanzien van het Penitentiair bestuur, dient door een aangepast loonstelsel, menswaardig loon en maatschappelijke zekerheid voor het gezin, de gevangene in staat gesteld zijn slachtoffers voor het ondergane leed te vergoeden en zijn gezin te onderhouden.

Ten aanzien van de gemeenschap, is eerst en vooral een betere coördinatie van de reïntegratie noodzakelijk en zouden de beschermingscomités onverwijld van de nakende invrijheidstelling moeten worden op de hoogte gesteld. Daarenboven hebben zowel de parochiale geestelijkheid als de geburen en de patroons ieder naar zijn mogelijkheden de morele en sociale plicht hulp te bieden om de reïntegratie te vergemakkelijken.

Alleen de samenbundeling van deze krachten zal de vrijgestelde gevangene een ware terugkeer, een oprecht nieuw leven toelaten. Mocht eenieder van ons beseffen dat het kwaad, bedreven veelal in een ogenblik van zwakheid, eens uitgeboet, moet kunnen vergeven worden; dat opnieuw de hand moet worden gereikt aan deze moreel gehandikapt van onze maatschappij. Dan alléén zal de maatschappij haar plicht hebben vervuld bij het proces dat begon bij de misdaad, de veroordeling, de uitboeting en dat moet eindigen bij de reïntegratie in de maatschappij.

Wetgevende tussenkomst blijkt ten slotte noodzakelijk om aan de gevangene een behoorlijk juridisch statuut te verlenen waardoor hij gedurende de vrijheidsberoving ingeschakeld weze onder het regime van de maatschappelijke zekerheid.

J. ROMMEL

Ondervoorzitter

van de Rechtbank van eerste aanleg
te Kortrijk.

De taak van de burgerlijke rechter in de krijgsraad^(*)

Artikel 46 van de Wet van 15 juni 1899 houdende het Wetboek van Militaire Strafvordering (1) bepaalt: «De bestendige Krijgsraad is samengesteld uit: 1. een hoofdofficier; 2. een burgerlijk lid; 3. twee kapiteins; 4. een luitenant.

De wet kent dus het voorzitterschap van de Krijgsraden toe aan een officier. Het burgerlijk lid fungeert slechts als bijzitter en neemt rang dadelijk na de voorzitter (2).

Deze regeling was het resultaat van een grondige voorbereiding en een langdurige parlementaire bespreking (3) (3bis).

Tot dan toe gold voor de samenstelling van de Krijgsraad het fameuze Wetboek van «Regtspleging bij de Landmagt» van 20 juli 1814 (4).

Dit wetboek bevatte een procedure waarin de «Auditeur Militair» deelnam én aan het onderzoek, én aan de beraadslaging (5), maar waarin toch het militair commando een hoofdrol bleef spelen.

De Krijgsraad bestond dus uit een officier-voorzitter, omringd door zes andere officieren, en bijgestaan door een krijgsauditeur-onderzoeksrechter-openbaar ministerie-rechter-griffier.

Deze samenstelling lag volledig in de lijn van de toenmalige opvattingen over het leger.

Dit bestond in de ogen van die tijd uit twee sterk afgescheiden delen.

Van de ene kant het Leger, met een grote L; een uitgelezen schare aristokraten, mensen met hoogstaande idealen en beginselen, met een verfijnde opvoeding en levenswijze, met een uitgebreide ontwikkeling: het officierenkorps. De zoon van goeden huize doorliep er een cursus honorum tot meerdere eer en glorie van God, Koning, Vaderland en familie. Hij werd er gevormd tot Leider. Doch geen leiders zonder ondergeschikten. En die ondergeschikten vormden dan «den troep»: de grote legermassa van sjofele, ongemanierde en onontwikkelde proleten, «vrijwilligers», die echter door loting of geldgebrek tot toetreden werden verplicht; mensen zonder ideaal, zonder scholing, zonder opvoeding. De domme, plumpe massa.

Dat was het leger van toen, helemaal in de lijn van de sociale structuur der 19e eeuwse bourgeois-maatschappij.

Overigens bekleedde het in die maatschappij een heel aparte plaats en waakte het angstvallig over zijn onafhankelijkheid. Het wilde zich zelf zijn en niemand had zich ermee te bemoeien.

In die tijd van romantisme en nationalisme was dat

niet zo moeilijk: het leger stond toen alom in hoog aanzien en het werd door iedereen als nuttig en noodzakelijk beschouwd. Het incarneerde de grootheid en de onafhankelijkheid van de Natie. Een leuze als «l'intérêt militaire d'abord!», sloeg in die dagen nog in.

Ook bij de Wetgever. Deze vergenoegde zich met het stemmen der jaarlijkse begroting en liet voor het overige «la Grande Muette» met rust.

Toch was het Wetboek van 1814 in die dagen verre van populair (6). Reeds in 1837 sprak de heer Adolphe Bosch, substituuat van de Auditeur-Generaal, in het eerste Belgisch boek over Militair Strafrecht, over «cette législation vicieuse et arriérée», over «ces lois incomplètes, mal rédigées, souvent absurdes ou cruelles, nullement en harmonie avec nos mœurs et les principes de notre Constitution» (7).

Bij de bespreking van het nieuw Militair Strafwetboek in 1870 besprak Thonissen in de Kamer van Volksvertegenwoordigers de verschillende argumenten die pleitten voor een wijziging van de wet van 1814, die hij nogal grofweg als «belachelijk» (ridicule) en «hatelijk» (odieux) betitelde. Belachelijk o.m. omdat de dagvaarding van een gevluchte betichte volgens art. 195 diende te geschieden met tromgeroffel of trompetgeschal door de concierge van de militaire gevangenis (8); hatelijk omdat de bevoegde officier krachtens art. 82 de macht had de betichte, die op de vragen der Commissarissen weigerde te antwoorden, te laten folteren totdat hij sprak (9).

De heer Auditeur-Generaal Tempels, opsteller van het Voorontwerp van Wet en lid van de extraparlamentaire commissie tot voorbereiding van het wetsontwerp tot Hervorming der Militaire Strafrechtspleging, (10), noemde het Wetboek van 1814 «inepte et inapplicable». «Il faudrait citer en entier ce code bizarre, meende hij, pour en exposer les lacunes et les contradictions puéries. C'est dans ce désordre que la raison des auditeurs et la nécessité ont introduit des usages par analogie ou par «à peu près», d'après la procédure ordinaire, avec des difficultés d'autant plus redoutables que les procédés ainsi adoptés sont parfois manifestement en contradiction avec des dispositions de la loi nommément en vigueur» (11).

De auditeurs hebben inderdaad tal van voorschriften van de Hollandse wetgeving in de vergeetput laten verzinken (12). Deels omdat vele ervan verouderd waren en geen praktisch nut meer opleverden; deels omdat die wetgeving was opgesteld door de «Hollandais abhorré» en de raadpleging ervan, gezien de taalmoeilijkheden, ten eerste werd bemoeilijkt. (13).

Zeer zeker mag worden aangenomen dat de toenmalige aanvallen op de Hollandse wetgeving niet altijd heel objectief waren: de aanvallers beoogden hiermee

(*) Mijn bijzondere dank gaat hier naar de Heren H. Bosly, Substituut van de Auditeur-Generaal, J. Maes, Substituut van de Krijgsauditeur te Antwerpen, en Onderluitenant Dr. J. M. Rutsaert, die mij zeer nuttige wenken en richtlijnen verstrekten.

immers de definitieve opruiming van de verouderde wet (14). Maar alles bij elkaar was veel in die kritieken gegrond.

Zo was er o.m. die overwegende rol van de plaatscommandant bij het vooronderzoek, en het kleurloze spel dat daarbij werd gespeeld door een figurant die tegelijkertijd optrad als krijgsauditeur-onderzoeksrechter-openbaar ministerie-rechter-griffier. Een hervorming drong zich op.

Men zou echter heel voorzichtig te werk gaan. Aan de zoëven besproken beginselen mocht niet getornd worden: 1) het leger moest iets afzonderlijks blijven, zonder invloed of bemoeing van buiten uit; 2) inwendig moest het gekenmerkt blijven door een bijzondere strenge reglementering, ten einde de onontwikkelde massa in toom te houden.

De regering begon met de toenmalige auditeur-generaal, de heer Tempels, te gelasten met het opstellen van een voorontwerp van wet. Met beide principes voor ogen stelde deze een totaal nieuw wetboek samen waarvan de bespreking vervolgens werd toegewezen aan een extra-parlementaire commissie, merendeels bestaande uit hogere magistraten.

Deze commissie stelde een memorie van toelichting op, die tijdens de zitting 1894-1895 op het bureau van de Kamer werd neergelegd. Zo kon de parlementaire voorbereiding beginnen.

De mentaliteit waarmee voormeld voorontwerp werd opgesteld komt duidelijk tot uiting in de aanhef van voormelde memorie — « La commission a cherché à s'inspirer à la fois des principes qui régissent nos institutions judiciaires et de ceux qui constituent la base de toute organisation militaire.

L'armée d'un peuple libre est ce peuple lui-même, s'organisant en une force capable d'assurer les deux conditions de son existence: son indépendance nationale, et, à l'intérieur, l'empire de la loi. Ceux qui, en raison de leur âge ou par leur volonté, concourent temporairement à la formation de l'armée, doivent nécessairement en accepter les conséquences »...

En verder: « Il est juste que les institutions de l'armée se rapprochent des institutions ordinaires quand elles le peuvent sans préjudice; mais leur raison supérieure est dans l'intérêt militaire »...

... L'armée est la plus haute expression de l'éducation nationale »...

... Le législateur pénétré de ces grandes nécessités aura moins le souci d'appliquer à des jeunes gens les règles imaginées pour les hommes mûrs, que de les soumettre au régime le plus propre à les tremper virilement »...

Bij het slot van haar inleiding geeft de commissie de beginselen aan die zij vooropstelt. Deze zijn:

« 1° de se référer à la loi ordinaire, chaque fois qu'une dérogation ne paraît pas nécessaire, et d'appliquer les règles qui dominent notre droit pénal commun chaque fois qu'on le peut, sans énerver l'action de la discipline;

2° de renvoyer aux règlements, quand la matière intéresse plus spécialement l'organisation militaire;

3° de consacrer l'usage établi, quand il n'y a pas de motifs pour le modifier;

4° de chercher toujours à raffermir l'autorité du chef, en adoptant néanmoins toutes les garanties contre l'arbitraire;

5° de combiner l'intervention de jurisconsultes et d'officiers, de manière à faire concourir dans toute décision la connaissance spéciale du droit avec celle des règlements et des exigences militaires;

6° de s'attacher à la simplicité des formes et à leur

promptitude, même en temps de paix, afin qu'on n'ait pas trop à les modifier en temps de guerre. » (15).

De grote beginselen van « apartheid » en de daarmee gepaard gaande noodzakelijkheid van eigen wetgeving blijven dus ook deze basisregelen overheersen.

Wat nu de samenstelling der bestendige krijgsraden betreft erkent de Commissie de noodzakelijkheid van de aanwezigheid van een rechtsgeleerde (16). De officieren kunnen wel heel goed een feit in zijn militair kader plaatsen, meent de Commissie, maar « il n'est pas possible d'exiger d'eux la science juridique qui, seule, permet de préciser les éléments constitutifs du délit et de qualifier les faits suivant des distinctions parfois si délicates de la loi pénale; on ne peut pas non plus leur demander de connaître toutes les exigences de la procédure. Si l'action de l'auditeur est supprimée, il faut donc introduire dans le conseil un autre jurisconsulte. »

De auditeur behoudt dus en versterkt zijn functie van onderzoeksrechter en van openbaar ministerie. Als lid van de krijgsraad dient hij echter vervangen door een ander man des Rechts.

Wie komt daarvoor in aanmerking?

De Commissie, die verscheidene mogelijkheden onderzocht, meent dat de beste oplossing ligt in de tussenkomst van een magistraat van de rechtbank van eerste aanleg.

Moet men deze magistraat het voorzitterschap toekennen?

Neen, zegt de Commissie: « Au point de vue de la pratique de la procédure, la présidence d'un jurisconsulte aurait des avantages. Mais il importe de remarquer que devant les conseils de guerre, les instructions portent généralement sur des faits de la vie militaire. Un président civil, temporaire, et remplissant d'autres fonctions, ne saurait acquérir cette connaissance.

La commission estime qu'afin de réduire au minimum le concours demandé au tribunal civil, il suffit que le magistrat civil soit un des juges effectifs. Moyennant les dispositions adoptées, ce juge contribuera à assurer la régularité de l'instruction à l'audience. Dans les délibérations et dans la rédaction des jugements son concours sera le même, qu'il soit président ou non ».

En met die verklaring, volkomen in overeenstemming met de beide basisbeginselen, kwam het voorontwerp ter kennis van de Kamer.

Het schijnt wel alsof de visie van de Commissie sommige parlementsleden niet erg overtuigd had, want het probleem van het voorzitterschap van de krijgsraden gaf aanleiding tot een langdurige bespreking, zowel in de Kamer als in de Senaat.

In de Kamer moesten verslaggever de Borchgrave en minister Begerem zich hard verweren tegen de scherpe aanvallen van de heren Carton de Wiart en De Jaer. Dezen toonden zich onwrikbare voorstanders van een magistraat-voorzitter (17). Zij stelden zich op het standpunt van de goede rechtsbedeling, terwijl de verslaggever vooral het « intérêt militaire » op het oog had, en de Minister er een... taalprobleem van maakte.

De heer Carton de Wiart toonde aan dat de militaire rechtscolleges in de loop van de geschiedenis steeds door juristen werden voorgezeten. De Hollandse wetgeving had met die traditie gebroken, wat aanleiding gaf tot tal van praktische moeilijkheden. Inderdaad, het is de voorzitter van de krijgsraad die de samenstellende elementen van het misdrijf moet verzamelen. Hij moet de getuigen confronteren en de beklagden ondervragen. Men merkt dadelijk dat het voor zekere misdrijven, o.m. diegene waarvoor een bijzonder opzet vereist is, zeer moeilijk zal zijn voor niet-juristen om uit

het onderzoek en de ondervraging de nodige elementen te halen waarop een goed vonnis normaal moet steunen. De voorzitter dient bovendien de debatten op onpartijdige wijze te leiden. Is dit voor een militair wel mogelijk? vroeg de heer Carton zich af.

Welke schakeringen, welke subtiliteiten, zowel in rechte als in feite, zal een majoor of een luitenant-kolonel al niet achteloos voorbijgaan. En de heer Carton besloot aldus:

« Le président militaire ne se trouvera-t-il pas, à certains moments, aussi désorienté qu'un magistrat à qui l'on intimerait à l'improviste de commander une batterie ou un escadron? »...

Ook de heer De Jaer verzette zich tegen de idee van een magistraat-bijzitter. Twee mogelijkheden zullen zich voordoen, aldus de heer De Jaer. Ofwel blijft de magistraat passief: in dit geval zullen zich tal van incidenten en onregelmatigheden voordoen, waarvoor de jurist verantwoordelijk zal gesteld worden, vermits hij van de krijgsraad deel uitmaakt. Ofwel komt hij tussen, neemt hij in feite het voorzitterschap in handen, en dan gaat de hogere officier in een nare situatie verzeild geraken. Al die moeilijkheden zijn te omzeilen door eenvoudigweg de proceduur te aanvaarden die reeds lang op het Krijgshof wordt toegepast. Om te voorkomen dat een jong magistraat een krijgsraad, bestaande uit oudere officieren zou voorzitten, is het voldoende te vereisen dat de voorzitter zou gekozen worden tussen de Ondervoorzitters bij de Rechtbanken van Eerste Aanleg.

Verslaggever de Borchgrave echter zag het anders. Hij kante zich tegen de veronderstelling als zou de hogere officier onbekwaam zijn om het voorzitterschap waar te nemen. Volgens hem gaat het in een krijgsraad niet zozeer om de behandeling van rechtsproblemen. De krijgsraad houdt zich bezig met essentieel militaire feiten.

De misdrijven die de krijgsraad moet ontleden, zelfs de gemeenrechtelijke, houden allen min of meer verband met een inbreuk op de krijgstuicht. Om die feiten te kunnen beoordelen moet men door en door op de hoogte zijn van het militair leven.

De burgerlijke magistraat is dit niet. Zo men hem de vragen liet stellen zou zijn onbevoegdheid snel gaan blijken, waardoor de invloed en het gezag van het gerecht in het gedrang zouden komen.

Om het onderzoek ter zitting daadwerkelijk te kunnen leiden moet men een voldoende kennis bezitten der militaire wetten en reglementen. De burgerlijke magistraat moet op dit gebied voor alle andere leden van de krijgsraad onderdoen. Het zou dus volkomen onlogisch zijn hem met die functie te gelasten.

De rechtsproblemen en de feitelijke vraagstukken die zouden kunnen oprijzen, zullen na de zitting worden opgelost. Het burgerlijk lid zal dan met zijn rechtskennis kunnen bijspringen. En het blijft volledig onverschillig of hij dat nu doet als bijzitter, dan wel als voorzitter. Trouwens, ook tijdens de debatten kan hij tussenkomen, zoals alle andere bijzitters.

Dan is er nog het bezwaar geput uit de zittingsincidenten. Vele verhaaltjes doen hierover de ronde. Men vertelt over onhandige officieren-voorzitters. Men zou juist hetzelfde kunnen zeggen over sommige burgerlijke voorzitters...

Overigens zullen deze incidenten voortaan kunnen vermeden worden, omdat een burgerlijke magistraat naast de militaire voorzitter zetelt.

De verslaggever beriep zich ten slotte op de buitenlandse wetgevingen om de Kamer te bezweren het voorzitterschap van de burgerlijke magistraat van de hand te wijzen. Zijn opperste argument was dat « sem-

blable réforme ne pourrait que compromettre les intérêts de la justice militaire et de l'armée. »

De Heer Carton de Wiart liet zich door het militaristisch betoog van de verslaggever niet overtuigen. Zo het waar is dat de burgerlijke voorzitter soms verveeld zou zitten met feitelijke problemen, dan is het zeker waar dat de militaire voorzitter geen blijf zal weten met rechtsproblemen, die toch door de voorzitter dienen opgelost.

De vraagstukken van opzet, leeftijd, verantwoordelijkheid, geweld en bedreigingen i.v.m. gemeenrechtelijke misdrijven, de problemen i.v.m. de burgerlijke partij, het taalgebruik, de gesloten deuren enz. vereisen een grondige rechtskennis. « Daarvoor zetelt de burgerlijke bijzitter », replikeert men hierop. Maar welke zal de rol zijn van die magistraat-bijzitter? Ofwel komt deze voortdurend tussen, en dan ziet men moeilijk in hoe het prestige van het militair voorzitterschap erbij gaat winnen. Ofwel blijft hij steeds zwijgen, en dan stelt zich de vraag of zijn aanwezigheid in de krijgsraad wel enig nut heeft. En de heer Carton de Wiart besluit zijn pleidooi aldus: « Nous n'en sommes pas à discuter en Belgique la théorie de la prédominance de l'élément civil sur le militaire, et nous n'entendons pas soulever ici une controverse irritante et oiseuse: il s'agit tout simplement d'assurer à une juridiction spéciale le maximum de valeur et d'autorité dont elle est susceptible. Tout ce que nous voulons, c'est garantir au conseil de guerre une organisation sérieuse et prudente qui seule pourra justifier en droit l'existence de tribunaux d'un ordre aussi exceptionnel. »

Minister Begerem bestreed vervolgens de voorstellen van de heren Carton de Wiart en De Jaer, en wel om praktische redenen. Indien men een ondervoorzitter van de Rechtbank in de Krijgsraad moet benoemen komt de vereiste der tweetaligheid in gevaar (18). Zo zullen b.v. te Luik nooit genoeg nederlandssprekende ondervoorzitters kunnen worden gevonden. Ob het principe der tweetaligheid te redden moet dus het burgerlijk voorzitterschap worden verworpen.

Na een tussenkomst van de heer Hoyois die de verslaggever bijtrad en vooral de nadruk legde op de noodzakelijkheid voor de voorzitter het militair leven te kennen, werden de amendementen van de heer De Jaer door de Kamer verworpen en de door de commissie voorgestelde tekst aangenomen.

De Senaat vatte op haar beurt de bespreking aan op grond van het verslag van de heer Claeys-Boûaert (19). Deze vatte de besprekingen van de Kamer samen en sloot zich aan bij het voorstel van de extra-parlementaire commissie, dat door de Kamer was aangenomen. Het voorzitterschap van de krijgsraden moest aan een militair toegewezen blijven: « Modifier cet état de choses serait s'exposer à blesser l'esprit militaire et à susciter dans l'armée une très vive opposition. » De verslaggever wees ook elke analogie met het Krijgshof van de hand. Daar worden vaak zeer ingewikkelde rechtsproblemen behandeld, terwijl de krijgsraden zich voornamelijk met feitelijke problemen dienen in te laten.

De grote verdediger van het burgerlijk voorzitterschap van de krijgsraad was in de Senaat Baron de Sélvs-Lonchamps (20).

Deze beschouwde het voorzitterschap voor de burgerlijke magistraat als noodzakelijk voor het behoud van zijn gezag t.o.v. de overige raadslieden-militairen, die van procedure niets afweten en er zich vaak ook weinig om bekommeren.

Vermits de officieren-voorzitters, zonder enig onderscheid om beurten worden aangeduid volgens hun anciënniteitsrang, kan men zich in de voorzitterszetel aan

alles verwachten. En baron de Sélys vroeg zich dan ook angstig af: « Si le président est un militaire, qui nous garantit que ce ne sera pas, parfois, un vieux grognard, fort brave homme peut-être, mais profondément imbu de tous les préjugés du métier, autoritaire, impatient de toute contradiction, ayant le culte du sabre et le mépris du pékin ? »

Zal de burgerlijke voorzitter in dat geval niet zien dat al zijn wijze raadgevingen, misschien beleefd, doch in elk geval misprijzend worden terzijde geschoven ?

Het is hier geen kwestie van eer van het leger, van prestige en waardigheid van het uniform. De voorbeelden die eertijds de Romeinen, en niet zo lang geleden, de Fransen (in de Dreyfusaak) ons verstrekten moeten ons tot nadenken stemmen :

« Les Romains de la grande époque avaient, assurément, un sentiment suffisamment élevé de l'honneur militaire. Ils n'en professaient pas moins cette maxime que l'épée doit s'incliner devant la robe, et du jour où ils l'oublèrent, ils perdirent à la fois leur honneur et leur liberté. Et tout récemment encore, à quelle anarchie morale, à quelle déconsidération de tous les pouvoirs publics, à quel abaissement de sa puissance et de son influence dans le monde, un oubli tout pareil n'a-t-il pas conduit, momentanément, je l'espère, un grand pays voisin. »

Het gaat hier niet om een kwestie van voorrang, doch alleen van goede organisatie. Om te vermijden dat de burgerlijke voorzitters te jong zouden zijn, stelde baron de Sélys voor de minimum-leeftijd op 40 jaar te bepalen.

Iedereen geeft toe dat de militaire voorzitter zich zou moeten laten leiden door de burgerlijke bijzitter. Zou het voor de waardigheid van het leger niet veel gepaster zijn het voorzitterschap aan deze latste op te dragen, « plutôt que de réduire un officier supérieur au triste rôle de pantin, sous prétexte de lui faire honneur ? »

Dit burgerlijk voorzitterschap dringt zich ten slotte des te meer op daar de krijgsraden nu ook bevoegd worden om, zelfs in vredetijd, militairen te beoordelen die zich aan gewoonrechtelijke misdrijven schuldig maakten, en zij bovendien in bepaalde gevallen de gewone rechtbanken zullen moeten aanvullen en alle burgers beoordelen.

Senator Tournay integendeel was voorstander van het behoud der Hollandse Wetgeving. De burgerlijke bijzitters zullen in een onhoudbare positie komen te zitten, en veel kandidaten zullen voor dat vieze werkje feestelijk bedanken, meende hij. Zij zullen immers een zware verantwoordelijkheid te dragen hebben; elke onwetelijkheid, elke onregelmatigheid zal hun worden aangewreven, en dit des te gemakkelijker, daar men de militaire voorzitter allicht zijn gebrek aan rechtskennis zal vergeven, wat nooit het geval zal zijn voor de magistraat. Om aan die verantwoordelijkheid te ontsnappen zal de burgerlijke rechter, die door de wet slechts de titel van bijzitter krijgt toebedeeld, in feite de werkelijke voorzitter moeten worden. De officier, die volgens de wet de functie van voorzitter vervult, zal dus een tweederangsrol gaan spelen, « et le prestige de l'uniforme peut avoir à souffrir de cette situation faite ainsi à un officier supérieur de notre armée. »

Zo die burgerlijke bijzitter dan nog het ongeluk heeft te moeten zetelen met een voorzitter van het type, dat door baron de Sélys-Longchamps beschreven werd, zullen de conflicten niet lang uitblijven.

Om al die redenen sprak de heer Tournay zich onomwonden uit voor het behoud der bestaande wetgeving.

Minister Begerem herinnerde eraan dat het voorzitterschap van de burgerlijke rechter na een diepgaand

onderzoek, zowel door de extraparalementaire commissie als door de kamercommissie, en vervolgens na een langdurige bespreking, ten slotte door de Kamer werd verworpen. De Minister trad die beslissing bij. Zo de wetgever het voorzitterschap aan de burgerlijke magistraat toekent, zal dit, ondanks alles, worden beschouwd als « un acte de méfiance, une mesure de suspicion vis-à-vis de la juridiction militaire. »

Daarenboven blijven er de verwickelingen van praktische aard.

De voorzitter van de krijgsraad moet op voorhand alle dossiers instuderen en van het onderzoek van elke zaak volledig op de hoogte zijn. Na de zitting heeft hij andere plichten, voortspruitend uit de leiding der debatten. In die omstandigheden zal men verplicht zijn van het burgerlijk voorzitterschap een bestendige functie te maken. De door baron de Sélys-Longchamps voorgestelde minimumleeftijd zal de problemen niet oplossen. Integendeel. Kijk b.v. naar de krijgsraden van Luik en Namen. Voor deze rechtshoofden heeft men twee tweetalige magistraten nodig. In heel het rechtsgebied van het Luikse Beroepshof zijn dergelijke « specimens » slechts in de rechtbanken van Limburg te vinden. Zonder leeftijdsbeperking zou dit nog mogelijk zijn. Maar met een minimumbepaling op 40 jaar is het heel goed mogelijk dat, buiten de voorzitter van de rechtbank geen enkele magistraat aan die voorwaarde voldoet. En de minister besloot zijn betoog aldus « Ce serait désorganiser la juridiction ordinaire sous prétexte de mieux organiser la juridiction militaire. »

Opnieuw ging baron de Sélys-Longchamps tot de aanval over. Hij gaf als zijn mening te kennen dat de bezwaren van de minister tegen zijn amendement de grond van de zaak niet raakten.

Het ministerieel argument van verdachtmaking van het officierenkorps was van elke grond ontbloot.

De minister had gezegd dat de voorzitterstaak veel-eisend was en had daaruit besloten dat men deze functie permanent zou moeten maken. Niets liet volgens baron de Sélys een dergelijke konklusie toe.

Ten slotte gaf baron de Sélys als zijn indruk te kennen dat de minister niet had geantwoord op het voornaamste punt van zijn amendement: « Ce point est celui-ci: Par qui la présidence sera-t-elle le mieux exercée? A qui faut-il la confier pour que les débats soient dirigés le mieux possible et que l'administration de la justice soit assurée dans les meilleures conditions? Tout le reste est secondaire. »

Toch werd zijn amendement verworpen en sprak ook de Senaat zich uit voor de tekst van de extraparalementaire commissie.

Het militair voorzitterschap was dus aanvaard. Na een lange voorbereiding en bespreking werd het eindelijk tot wet verheven.

Uit de parlementaire debatten blijkt duidelijk de wil van de wetgever. De krijgsraad is een militair rechtshoofde dat zich inlaat met militaire feiten. De voorzitter, die de debatten leidt, moet vertrouwd zijn met het militair leven. Bovendien mag het militair prestige niet geschonden worden. Daarom is de voorzitter een militair.

De toestand zou dus op dit ogenblik zó moeten zijn, dat de officier-voorzitter, die eerst de dossiers grondig heeft ingestudeerd, volledig de leiding der debatten op zich neemt.

De burgerlijke bijzitter zetelt als gewoon lid van de Raad, op hetzelfde niveau als de 3 lagere officieren; zoals zij, stelt hij slechts vragen met het oog op zijn eigen meningsvorming; alleen wanneer de voorzitter

hem daarom vraagt verstrekt hij een juridisch advies. Zowel ter zitting als bij de deliberatie is zijn rol dus uiterst passief. Slechts na het einde van de beraadslaging wordt hem de taak toegewezen het vonnis op te stellen. Dat is alles. T.o.v. de lagere officieren is hij dus slechts een primus inter pares, een gewoon jurylid, met eventueel — indien de voorzitter daarop beroep doet — een bijkomende taak van juridisch adviseur.

Over deze interpretatie is geen betwisting mogelijk. Zó was de wil van de wetgever, en de zojuist geschetste parlementaire bespreking bevestigt dit ten volle.

Sinds de parlementaire bespreking werd er echter over de taak van de burgerlijke rechter weer heel wat geredetwist.

Er is inderdaad sinds 1899 heel veel veranderd.

Ten gevolge van de evolutie van het nationaal leven en van nieuwe omstandigheden zijn de bezwaren, die bij de wetgever van 1899 de doorslag hadden gegeven, verdwenen.

Niet alleen zou de aanduiding van tweetalige ondervoorzitters uit de rechtbanken van eerste aanleg thans geen moeilijkheden meer opleveren ⁽¹⁸⁾.

Bovendien is het onjuist gebleken te beweren dat de Krijgsraden zich uitsluitend bezig houden met militaire feiten ⁽²¹⁾.

Buiten enkele categorieën misdrijven ⁽²¹⁾, die door de wet aan de bevoegdheid der krijgsraden werden onttrokken, zijn de militaire rechtskollegas bevoegd om kennis te nemen van elke inbreuk op de strafwet, wanneer deze gepleegd werd door iemand die tot het leger behoort. Bij veel misdrijven moet worden onderzocht of de door de wet vereiste bestanddelen aanwezig zijn. Daarnaast zijn er de problemen van rechtspleging. Dit alles zijn juridische vraagstukken waarvan een officier niets afweet. Men heeft hierop geantwoord dat daarom juist een burgerlijk magistraat als juridisch adviseur aan de krijgsraad werd toegevoegd. Deze stelling was misschien nog aanvaardbaar in 1899, wanneer de krijgsraad zich kon beperken tot de zoëven vermelde juridische implicaties van essentieel militaire feiten. Doch sindsdien hebben zowel de aan de krijgsraad onderworpen materies, als de bevoegdheden der militaire rechtskollegas zich enorm uitgebreid. Waar de auditoraten in 1932 3.570 zaken te behandelen kregen, steeg dit cijfer in 1955 tot 23.855 ⁽²³⁾. Het leger bevindt zich immers sinds 1899 gedurende vele jaren in het buitenland. Sinds 1899 ontstond ook een nieuw fenomeen, dat inmiddels een fantastische uitbreiding nam en alle strafrechtsmachten overspoelt: de verkeersongevallen. Ook de bevoegdheid van de krijgsraad breidde zich gestadig uit ⁽²⁴⁾. Denken wij slechts aan de Besluitwet van 26 mei 1944 die de militaire rechtskollegas bevoegd maakt voor de misdrijven tegen de veiligheid van de staat en aanverwante misdrijven. Denken wij ook aan de zeer eigenaardige wet van 27 februari 1958 die de Belgische militaire rechtskollegas bevoegd maakt voor alle soorten van misdrijven op het grondgebied van een vreemde staat gepleegd door personen die verbonden zijn aan een fractie van het leger die zich op dat grondgebied bevindt, of die gemachtigd worden een troepenkorps te volgen dat van een dergelijke fractie deel uitmaakt. ⁽²⁵⁾.

Dat de krijgsraad alleen militaire feiten beoordeelt, zal thans wel niemand meer durven beweren.

Doch ook het laatste argument van de wetgever van 1899 werd door de praktijk gelogenstraft. Men beweerde in de vorige eeuw dat de officier veel meer aangewezen was om de debatten te leiden omdat hij oneindig veel beter dan de magistraat het militaire leven kende. Wat heeft de praktijk hierop geantwoord?

De ondervinding wees uit dat in de overgrote meer-

derheid der gevallen de burgerlijke magistraat in feite het voorzitterschap waarneemt. Hij onderzoekt de dossiers, ondervraagt betichten en getuigen, discussieert rechtstreeks met het openbaar ministerie en de verdediging, leidt in één woord de debatten. En soms ook wel de deliberatie.

Verscheidene officieren hebben ons dit persoonlijk bevestigd. En hebben we niet gehoord van een bepaald burgerlijk magistraat die zijn vonnissen, vóór het begin van de zitting, al helemaal op papier had staan, netjes met de machine geschreven?

Ter zitting in elk geval is de burgerlijke rechter in feite de voorzitter. De hogere officier, waaraan de wet deze hoge functie had toebedeeld, zit meestal, strak en stug voor zich uit te staren, even zwijgzaam als zijn overige militaire kollegas. En is hij een durver, dan waagt hij zich af en toe wel eens aan een schuchter vraagje. Van leiding der debatten echter, geen sprake.

Dit moet ons niet verwonderen.

Ten eerste heeft het romantische prestige van het leger afgedaan en heeft ook het officierenkorps veel van zijn pluimen verloren. Waar de officier zich in de vorige eeuw vaak terecht of ten onrechte als de gelijke — zoniet de meerdere — van zijn juridische bijzitter gevoelde is dit thans praktisch nooit meer het geval, en moet de militair op elk gebied voor zijn burgerlijke kollega onderdoen.

Vervolgens werd sindsdien de dienstplicht veralge-meend.

Dit had voor gevolg dat de magistraten van nu actief hebben deelgenomen aan het militair leven. Zij hebben er een voldoende ervaring kunnen opdoen om niet onkundig te staan tegenover de inrichting van het leger, de mentaliteit van de soldaat en de noodwendigheden van de tucht.

Anderzijds kan de vorming die de officieren hebben verkregen op geen enkel punt de vergelijking doorstaan met die van magistraten die door de praktijk van hun vak zelf, zich in de techniek van het recht en de criminologie hebben gespecialiseerd ⁽²⁶⁾.

En zo zien we dan dat al die hardnekkige pogingen van de wetgever in feite tot niets hebben gediend.

Ten einde het militair karakter van de krijgsraden te bewaren en het prestige van het uniform te beveiligen heeft de wetgever ten allen prijze een burgerlijk voorzitterschap willen vermijden. Hij is er in de praktijk niet in geslaagd. Overal zijn de burgerlijke bijzitters op de voorgrond getreden en nemen zij het feitelijk voorzitterschap waar. En dit in strijd met de wet, tegen de bedoelingen van de wetgever in.

Daarom kan men zich afvragen of thans, na de praktijk gedurende meer dan een halve eeuw bewezen heeft dat het militair overwicht onhoudbaar is, het ogenblik niet gekomen dit natuurlijk overwicht van de burgerlijke magistraat door een wetsaanpassing te bekrachtigen. De argumenten van de wetgever tegen het burgerlijk voorzitterschap zijn van elke grond onthoofd gebleken. En men kan zich met baron de Sélys-Longchamps afvragen: « Puisqu'on reconnaît généralement que le président militaire devrait se laisser guider par l'assesseur civil, n'est-il pas plus conforme à la dignité de l'armée d'attribuer franchement la présidence à ce dernier, plutôt que de réduire un officier supérieur au triste rôle de pantin, sous prétexte de lui faire honneur ? »

Verschillende stemmen zijn sinds 1899 opgegaan om het voorzitterschap van de krijgsraad aan de magistraat toe te kennen.

Bij K.B. van 24 januari 1923 werd een Commissie opgericht, die belast werd met de voorbereiding van de hervorming der militaire strafwetgeving. Deze com-

missie stond onder het voorzitterschap van de heer Goddyn, Voorzitter in het Hof van Cassatie, en was samengesteld uit zeer gezaghebbende personen (27). Na 41 zittingen legde zij aan de Minister van Justitie een volledig ontwerp van Wetboek van Militaire Strafvordering voor, bestaande uit 340 artikels, verdeeld over tien titels. Dit ontwerp werd echter nooit aan het Parlement overgemaakt. Het voorzag dat de krijgraad zou bestaan uit een beroepsmagistraat, ondervoorzitter in de Rechtbank van Eerste Aanleg, een majoor en een kapitein (28). De beroepsmagistraat moest de krijgsraad voorzitten « parce qu'à raison de sa profession il est mieux qualifié pour mener les débats ». Hij diende echter als reserveofficier zijn dienstplicht vervuld te hebben (29).

Het ontwerp voorzag daarenboven dat de burgerlijke voorzitter alleen zou zetelen voor alle gemeenrechtelijke overtredingen en voor alle gemeenrechtelijke of militaire wanbedrijven die door het onderzoeksgerecht gecontraventionnaliseerd waren. (30)

In 1938 stelde de Zevende Commissie van het Studiecentrum tot Hervorming van de Staat, die in het bijzonder gelast was met de bestudering van de hervorming van de rechterlijke macht (31), een voorontwerp van wet op dat het voorzitterschap van de krijgsraad aan de burgerlijke magistraat wilde toekennen (32). Deze hervorming zal volgens de Commissie « niet alleen een betere rechtsbedeling in het leger in de hand werken; zij zal er bovendien toe bijdragen de krijgsraden beter te doen aansluiten in het algemene kader van onze gerechtelijke instellingen en, in aanzienlijke mate, het aan die rechtskolleges verbonden uitzonderingskarakter te verminderen. Wanneer zij door een burgerlijk magistraat zullen voorgezeten zijn, zullen de krijgsraden niet meer voorkomen als een emanatie van een bijzonder soort burgers; hun gezag zal er alleszins door verstevigd worden. Zodoende zal het vertrouwen dat de Belgische natie, en terecht, in het Belgisch gerecht heeft, nog versterkt worden ». (33)

Terzelfdertijd hield de heer A. van den Abeele, Rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Gent en lid van de Krijgsraad der beide Vlaanderen, in de kolommen van het Rechtskundig Weekblad (34) een warm pleidooi voor het burgerlijk voorzitterschap. Hij steunde zich op zijn persoonlijke ervaring om te verklaren dat « wanneer de minste vraag van juridische aard opdaagt, de militaire voorzitter meestal uit zijn lood geslagen wordt en zich verlegen tot de nevens hem gezeten rechter wendt, dewelke hem in het oor fluistert wat hij doen of zeggen moet. Deze gebaren gaan niet onopgemerkt voorbij en het prestige van de voorzitter wordt daar niet mede gediend. Ik moet hier nochtans rechtzinnigheidshalve bijvoegen, dat enkele hoofdofficieren de verhandelingen op uitstekende wijze leiden; maar die zijn merkwaardige uitzonderingen. In de regel laat de toestand te wensen over, vooral wanneer een majoor voor de eerste maal presideert. In dit laatste geval wordt de rechter in een delicate toestand gesteld, daar hij in feite de plaats van de voorzitter inneemt. » (35).

Bij Regentsbesluit dd. 23.1.1948 (36) werd een Commissie ingesteld onder het voorzitterschap van de Eerste Voorzitter van het Hof van Cassatie, belast met de herziening van de gerechtelijke organisatie. Een subcommissie diende zich in het bijzonder in te laten met de militaire rechtskolleges. Bij ons weten bracht deze commissie nog altijd geen verslag uit.

Ten slotte brak ook de Heer H. Bosly, Substituut van rde Auditeur-Generaal, in zijn uitstekende doch al te weinig verspreide uiteenzetting der problemen betref-

fende de Militaire Strafvordering (37), een lans voor het burgerlijk voorzitterschap, en dit « dans le but de consacrer davantage dans les textes les droits de la défense. » (38).

Zo zien wij dat sedert 1899 zeer gezaghebbende stemmen zijn opgegaan ten gunste van het burgerlijk voorzitterschap. In dit verband lijkt het niet oninteressant te vermelden dat het burgerlijk voorzitterschap althans in één tekst — zij het dan ook een tijdelijke — wettelijk werd vastgelegd. Het betreft hier de Besluitwet van 26-5-1944 betreffende de bevoegdheid en de rechtspleging i.v.m. de misdaden en wanbedrijven tegen de veiligheid van de Staat (39). In zijn artikelen 6 en 6bis (40) bepaalt deze wet de samenstelling van de krijgsraden voor de behandeling van deze misdrijven. Hierbij wordt telkens voorzien dat de krijgsraden door burgerlijke magistraten worden voorgezeten.

Terecht ziet de Heer J. Gilissen, Eerste Substituut van de Auditeur-Generaal, het belang van deze tijdelijke wet in het feit dat hij een barometer is voor de algemene strekking van de wetgeving om het burgerlijk element in de rechtskolleges te verstevigen en de militaire rechtsmachten meer en meer op gelijke voet te stellen met de gewone rechtbanken. (41)

Deze strekking tot uitschakeling der uitzonderingsrechtsmachten en tot gelijkstelling van alle rechtbanken werd reeds aangekondigd door het Studiecentrum tot Hervorming van de Staat (42).

Zij vindt thans haar bevestiging op burgerlijk gebied in het zojuist verschenen ontwerp van Gerechtelijk Wetboek, dat door de heer Koninklijke Commissaris Ch. van Reepinghen op het bureau van de Senaat werd gedeponeerd. Hierin wordt voorzien dat de Werkrechtshoudersraden en de Rechtbanken van Koophandel, die samen met de Rechtbank van Eerste Aanleg zullen deeluitmaken van de Arrondissementsrechtbank, voortaan door magistraten zullen worden voorgezeten. De sociale partners, resp. consulaire rechters zullen nog slechts als bijzitters fungeren. (43)

Zoals men ziet, tekent de evolutie tot gelijkenschakeling zich in dit ontwerp verder af. Het is een gelukkige ontwikkeling, en een gerechtvaardigd eerherstel aan de kennis, de wijsheid en de ervaring van de Rechter. De militair, die so wies so maar al te veel als een bijzonder soort burger — met zeer beperkte rechten — behandeld wordt, zal in deze evolutie eindelijk een stevige waarborg van gerechtigheid vinden.

Het is gebleken dat de wetgever van 1899 zich op het stuk van het militair overwicht in de krijgsraad heeft vergist.

Niets verzet zich thans nog tegen een radikale wijziging.

Lang zal die niet meer uitblijven. De heer H. Bekaert, Koninklijk Commissaris van de Hervorming der Strafrechtspleging, gaf zopas nog (44) duidelijk als zijn bedoeling te kennen het militair strafprocesrecht diepgaand te hervormen.

De rechtspleging ter zitting zal hieraan niet ontsnappen.

Intussen is thans nog altijd een wetgeving van kracht waarvan het opzet duidelijk in de radikaal tegenovergestelde richting lag, en lijkt het niet overbodig de burgerlijke bijzitters nog steeds aan te zetten tot enige bescheidenheid en bezadigheid.

Door een al te autoritair optreden miskennen en overtreden zij de wet. En wetsovertreding — dat zal iedereen wel moeten toegeven — staat een magistraat niet netjes.

L. DELWAIDE jr.
Advokaat te Antwerpen.

(1) Afgekort MSv. : cfr. Staatsblad, 30 juni 1899, Artikel 46 handelt over de Bestendige Krijgsraden. Voor de Krijgsraden te velde wordt hetzelfde beginsel gehandhaafd : zie MSv, art. 62, gew. d. Besl.W. 29-5-1944, art. 1 en W. 1-6-1949, art. 3, nr. 5.

(2) Cfr. art. 53 MSv.

(3) Op last van de Regering had de toenmalige auditeur-generaal bij het Krijgshof, de heer Tempels, een voorontwerp tot hervorming der Militaire Strafvordering uitgewerkt. Bij K.B. dd. 10-4-1899 werd ter bestudering daarvan een extra-parlementaire commissie opgericht. Zij bestond uit de H.H. du Pont, Scheyven en Theyssens, raadsheren bij het Hof van Beroep te Brussel, de heer Tempels, auditeur-generaal, en Generaal-Majoor Sterckx, directeur bij het Ministerie van Oorlog. De heer du Pont was voorzitter, terwijl luitenant Chaltin werd toegevoegd als sekretaris.

Deze commissie stelde een verslag op (zie Parl. Handel. Kamer 1894-1895, blz. 420 vlg.) dat op zijn beurt door een bijzondere Kamercommissie werd onderzocht.

Voor titel I van het ontwerp werd de heer Anspach-Puissant als verslaggever aangeduid, terwijl voor Titel II de heer de Borchgrave deze functie vervulde. De eerste kwam met zijn verslag klaar in 1891, de tweede in 1892.

Ten gevolge van de Grondwetsherziening, en de daaruit voortvloeiende ontbinding der Kamers, werd de Commissie opgeheven. Bij de nieuwe legislatuur werd zij echter herbenoemd, en legde dezelfde konklusies neer.

Deze verslagen werden vervolgens aan de Kamer ter bespreking voorgelegd. Titel II, die ons hier alleen interesseert, werd door de Kamer gestemd op 28-2-1899, met 68 stemmen vóór en 21 onthoudingen. De Senaat stemde het ontwerp op zijn beurt op 22-3-1899, met 43 stemmen vóór, 3 tegen en 9 onthoudingen, zonder evenwel aan het probleem dat ons hier aanbelangt, enige wijziging aan te brengen.

(3bis) Parlementaire annalen : *Zittijd 1894-1895*. Kamer van Volksvertegenwoordigers. Bescheiden : Toelichting en Wetsontwerp. Zitting van 16 november 1894. Stuk nr. 15, blz. 416 - Verslag zitting van 30 november 1894, Stuk nr. 27, blz. 39 (men zie de bescheiden 1892-93, blz. 293).

Zittijd : 1898-99. Kamer van Volksvertegenwoordigers - Handelingen - Voorstel van de Regering. Zitting van 15 november 1898 : blz. 62 - Algem. bespreking. Zittingen van 2 december : blz. 158; 6 december : blz. 170. Bespreking van de artikelen en eerste stemming. Zittingen van 6 december : blz. 180; 7 december : blz. 183; 8 december : blz. 199; 9 december : blz. 215; 17 januari 1899 : blz. 358; 18 januari : blz. 365; 19 januari : blz. 381; 20 januari : blz. 395.

Tweede stemming over de gewijzigde artikelen. Zitting van 26 januari : blz. 435. Stemming over het geheel. Zitting van 26 januari : blz. 445.

Senaat. Bescheiden. - Verslag Zitting van 14 maart 1899. Stuk nr. 49 : blz. 38. Handelingen. Algem. bespreking. Zitting van 14 maart 1899 : blz. 209. Bespreking van de artikelen en eerste stemming. Zittingen van 14 maart : blz. 217, errata : blz. 232 en 245; 15 maart : blz. 221; 16 maart : blz. 233. Tweede stemming over de gewijzigde artikelen. Zitting van 21 maart : blz. 261. Stemming over het geheel. Zitting van 21 maart : blz. 266. Orde-motie. Zitting van 22 maart : blz. 282.

Kamer van Volksvertegenwoordigers. Bescheiden - Verslag over het door de Senaat gewijzigd ontwerp. Zitting van 29 maart 1899. Stuk nr. 142 : blz. 270. Handelingen. Alg. Besprek. Zitting van 5 mei 1899; blz. 1153. Bespreking over de gewijzigde artikelen en stemming over het geheel. Zitting van 5 mei 1899 : blz. 1159. Orde-motie : zitting van 12 mei : blz. 1209.

(4) In België van kracht sinds het K.B. van 31 oktober 1815. Geen enkele Nederlandstalige Verzameling van Belgische Wetten neemt de Wet van 20 juli 1814 op. Zij werd gepubliceerd in het « Militair Wetboek der Vereenigde Nederlanden », Eerste Deel, bij J. Allart te 's Gravenhage in 1814. De griffier-archivaris-generaal van het Koninkrijk getuigt dat deze uitgave de enige is die als authentiek mag worden beschouwd.

Een herdruk verscheen in 1852 in het Bijvoegsel tot het Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, uitgegeven door d'Engelbronner bij J. Noorduyt en Zoon te Gorinchem. Deze werken zijn echter praktisch onvindbaar.

Een Franse vertaling — die echter niet officieel is daar alleen de Nederlandse tekst een authentiek karakter draagt — verscheen in enkele uitgaven die eveneens moeilijk te vinden zijn.

Een zeer gebrekkige vertaling is te vinden in de *Pasinomie*, 2e série, T. II, 1815, pp. 48 et s. Deze vertaling werd niet hernomen door de Codes Servais noch door de Codes Laricr. Enkele specialisten van het militair recht in de 19e eeuw lieten de tekst in hun werken verschijnen : Bosch, Gérard, Van Dale, J. Rosez. Deze werken zijn echter uitgeput en praktisch onvindbaar. Het « Recueil de la législation générale en vigueur en Belgique », t. II (uitgave 1935), publiceert onder de nrs. 622 en 623, blz. 12 tot 25 het gedeelte van het Wetboek dat de opstellers van het Recueil beschouwen als niet opgeheven.

In feite is dit Wetboek een gedeeltelijke herneming van het Hollandse Krijgsstrafwetboek van 26 juni 1799, dat na het vertrek der troepen van Napoleon, voorlopig terug van kracht werd door het Besluit van de Soevereine Vorst der Nederlanden dd. 30 december 1913.

(5) Zie wet van Rechtspleging bij de Landmagt van 20 juli 1814 : o.m. artt. 27, 31, 36, 45, 51, 63, 65, 72, 74, 75, 77, 78, 79, 81, 82, 87, 89, 92, 94, 99, 102, 103, 104, 106, 109, 110, 111, 118, 119, 120, 122, 125, 132, 133, 136.

(6) Zie Auditeur-Generaal P. Van der Straeten : « A propos de la Réforme de la Procédure Pénale Militaire ». Rede uitgesproken op de Plechtige Openingszitting van het Krijgshof op 20 september 1948, in R.D.P. 1948-49, p. 217-256.

(7) Ad. Bosch : *Droit pénal et discipline militaire*, Brussel 1937, blz. 1 en 2.

(8) Art. 195, Wet 20 juli 1814 (opgeheven door Wet van 25 juni 1921) : « Vervolgens zal gemelde acte bij tromslag of trompetten-

geschal, door den provoost-geweldige van de hoofdplaats van het militair Arrondissement of district, of eenig ander persoon, magt-hebbende om militaire exploitanten te doen, worden gepubliceerd en geaffigeerd, terwijl een derde aan de laatste woon- of verblijfplaats van de voortvlugtigen, zoo die bekend is, zal worden verzonden, van welke verrigte de provoost-geweldige een behoorlijk relaas zal formeren en aan den auditeur militair ter hand stellen. »

(9) Art. 81, Wet 20 juli 1814 : « Wanneer een beschuldigde, zonder des Regters onbevoegdheid te beweerden, of nadat die stelling is verworpen, zich onwillig toont om te antwoorden op alle of sommige vraagpunten, die hem worden voorgehouden, of zijne antwoorden zoodanig onbetamelijk inrigt, dat het klaarblijkelijk is, dat hij zich aan zijn verplichting om te antwoorden, wil onttrekken, en na herhaalde vermaningen, daarvan niet terugkomt, zal dit in een verbaal, of in het slot van een verhoor door den auditeur militair worden aangekend, en daarvan, door commissarissen aan den commanderenden officier worden rapport gedaan. »

Art. 82, Wet 20 juli 1814 : « De commanderende officier zal alsdan, met overleg van commissarissen en den auditeur militair, zoodanige correctieve middelen bepalen als kunnen strekken, om den beschuldigde te doen besluiten om aan zijn verplichting te voldoen. »

(10) Dit ontwerp bevatte 362 artikelen, verdeeld over negen titels. Het beoogde de opheffing van het Wetboek van 1814. Het werd aan het Parlement voorgelegd in de vorm van twee afzonderlijke wetsontwerpen.

Het eerste dat de titels I en II bevatte, werd besproken van 1890 tot 1899. Het werd de wet van 15 juni 1899 (zie noot 3).

Het tweede, dat de titels III tot IX bevatte (3. van de gerechtelijke politie bij het leger; 4. van het gerechtelijk onderzoek en de verwijzing naar de Krijgsraad; 5. van de rechtspleging vóór de Krijgsraad; 6. van de rechtspleging vóór het Krijgshof; 7. van de voorziening in cassatie; 8. van de uitvoering der vonnissen; 9. algemene schikkingen, werd door de Minister van Justitie slechts op 15 december 1898 gedeponereerd. Het werd nooit besproken of gestemd.

Vandaar dat de toepasselijkheid van de wet van 1814 enorm onzeker is. Zie verder daarvoor : H. Bosly : *Propos sur la Procédure Pénale militaire*, in : « En Hommage à Léon Graulich », Liège, 1957, blz. 438 en volgende.

(11) Uittreksel uit het verslag van de heer Anspach-Puissant over titel I van de wet van 15 juni 1899. Documents Parlementaires, Chambre, 1891-92, nr. 48.

(12) H. Bosly, o.c. blz. 440 en 441.

(13) Zie noot nr. 4.

(14) H. Bosly, o.c. blz. 441.

(15) Doc. Parl. Chambre 1894-95, p. 420 volg.

(16) Idem, p. 430.

(17) Parl. Hand. Kamer 1898-1899 I, blz. 504 vlg. en 513 vlg.

(18) In 1899 zetelden bestendige Krijgsraden te Antwerpen, Gent, Bergen, Luik, Namen en Brugge.

Art. 45 werd op 18 augustus 1927 gewijzigd derwijze dat er nog alleen krijgsraden zetelden te Antwerpen, Brussel, Gent en Luik. Bij de Wet van 31 juli 1947 werden bestendige krijgsraden ingericht te Brussel, Gent en Luik. Daarbij werden « voorlopig bestendige » krijgsraden opgericht te Antwerpen, Brugge, Hasselt, Bergen en Namen. Die van Brugge, Hasselt, Bergen en Namen werden sindsdien afgeschaft.

(19) Doc. Parl. Sénat 1898-1899 : blz. 39.

(20) Idem : blz. 258 vlg.

(21) A. Van den Abeele : *De Herziening van het Wetboek van Rechtspleging voor de Landmacht*. Rechtskundig Weekblad 1938-39 : kol. 643.

(22) Wet 15-6-1899 : art. 23.

(23) H. Bosly : o.c. blz. 448.

(24) J. Glissen : *Droit Pénal et Procédure Pénale Militaire* in : *Revue de Droit Pénal, Publication Jubilaire : 1907-1957*, blz. 345.

(25) Dit is een zeer eigenaardige wet : zij straft een onbepaald aantal personen die in het buitenland inbreuken tegen buitenlandse strafwetgevingen, begaan, en lijkt als dusdanig moeilijk in overeenstemming te brengen met het in art. 3 Strafwetboek gehuldigde territorialiteitsbeginsel, alsook met het volkenrechtelijk soevereiniteitsbeginsel. Prof. Dr. J. Rubbrecht, hoogleraar in Strafrecht aan de Katholieke Universiteit te Leuven, noemde dit in zijn kolleges een blanco-strafwet.

(26) Studiecentrum tot Hervorming van den Staat, o.c. blz. 63 en 64.

(27) Baron van Zuylen van Nyevelt, Auditeur-Generaal; de heer Wellens, ere-voorzitter van het Krijgshof; de Luitenanten-Generaal Baron Michel en Burquet; Kolonel Cornil, Directeur-Generaal bij het Ministerie van Landsverdediging, de heer Dulaert, Directeur-Generaal bij het Ministerie van Justitie; de heer Renard, substituit van de Auditeur-Generaal; de heren Volksvertegenwoordigers Marck en Mathieu; de heer Krijgsauditeur Cambresy; de heer Van Ackere, Ere-krijgsauditeur te Velde en Advokaat bij het Hof van Beroep te Brussel.

(28) Art. 67 : blz. 41 van het verslag.

(29) Art. 68. Commentaar blz. 27 Verslag.

(30) Art. 75.

(31) De zevende commissie bestond uit een centrale afdeling en gespecialiseerde afdelingen. Van de Centrale Afdeling maakten deel uit : de H.H. René Marq, Voorzitter van het Studiecentrum tot Hervorming van den Staat, Stafhouder van de Orde der Advokaten bij het Hof van Cassatie; Georges Dor, Advokaat, Hoogleraar aan de Rijksuniversiteit te Luik; Walter Ganshof van der Meersch, Prokureur des Konings te Brussel; Jan P. Haesaert, Rektor van de Rijksuniversiteit te Gent; Maurits Sand, advocaat; Gaston Schuind, Raadshere in het Hof van Beroep te Brussel; Emiel van Dievoet, Hoogleraar aan de Katholieke Universiteit te Leuven; Fernand Van Goethem, Hoogleraar aan de Katholieke Universiteit te Leuven. Deze Centrale Afdeling maakte zelf de meeste ontwerpen op betreffende de rechterlijke organisatie,

zekere ontwerpen betreffende de strafvordering en het ontwerp op de behandeling van de burgerlijke zaken en de zaken van koophandel. Zij heeft al de door de andere commissies voorbereide verslagen in tweede instantie herzien.

De bijzondere commissie die belast werd met de herziening van de Strafvordering bestond uit de H.H. André Lucien, Substituut van de Procureur des Konings te Charleroi; Louis Mineur, Onderzoeksrechter te Charleroi; Gaston Schuind, Raaadsheer in et Hof van Beroep te Brussel.

(32) Studiecencentrum tot Hervorming van den Staat : o.c. blz. 61 en volgende.

(33) Idem, blz. 64.

(34) A. Van den Abeele; o.c. in : Rechtskundig Weekblad 1938-1939, kol. 641-646.

(35) Idem, kol. 643.

(36) Staatsblad dd. 1-2-1948.

(37) Propos sur la Procédure pénale militaire. Uittreksel uit : « En hommage à Leon Graulich », Luik 1957.

(38) o.c. blz. 449.

(39) Staatsblad dd. 2-9-1944.

(40) Gewijzigd door de Besluitwet van 18-12-1945, artt. 1 en 2.

(41) J. Glisssen, o.c. blz. 346.

(42) Vide supra - noot 33.

(43) Parlementaire Handelingen, Senaat, 1963-1964, nr. 60, blz. 461, artt. 73, 74, 75, 76, 77, 81, 83.

(44) Zie Nota over de stand der werkzaamheden door de Koninklijke Commissaris aan de Senaat overgemaakt in Journal des Tribunaux 1964, blz. 143.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 29 november 1963.

Voorzitter : M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever : M. Belpaire.

Advokaat-generaal : M. Mahaux.

Advokaten : Mrs. Simont, Bayart en Faurès.

Bruiklening. — Essentieel een overeenkomst om niet. — Geen contractuele verbintenis tot vrijwaring van de uitlener. — Slechts aquiliaanse aansprakelijkheid in het geval van art. 1891 B.W.

De bruiklening is uiteraard een kosteloos kontrakt, waarbij de lener met de wil aan de ontlener een dienst te bewijzen zonder daaruit enig voordeel te verkrijgen aan deze een zaak afgeeft om daarvan gebruik te maken onder verplichting ze na gebruik terug te geven. De kosteloosheid — bepalend karakter van dergelijke lening — kan alleen door de rechter beoordeeld worden.

Art. 1891 B.W. stelt ten laste van de ontlener in het voordeel van de lener geen contractuele verbintenis tot vrijwaring in wanneer de geleende zaak zodaige gebreken heeft, dat zij aan hem die zich ervan bedient schade kan veroorzaken, doch een aquiliaanse aansprakelijkheid, beperkt tot het enkel geval waarin de eerste de gebreken kende en de tweede niet gewaarschuwd heeft.

De kosteloosheid van de bewezen dienst is de bestaansreden van die aansprakelijkheidsbeperking.

N.V. De Groep Josi e.a.
t/ Le Phénix Belge Durie en Feys.

Gelet op het bestreden arrest, op 1 juni 1962 door het Hof van beroep te Gent gewezen;

Over het eerste middel afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1382, 1383, 1384 inzonderheid lid 3, en 1891 van het Burgerlijk Wetboek, doordat het bestreden arrest eiseres en verweerder Durie «in solidum» veroordeelt om aan verweerder Feys, weduwe Dezillie, handelende «qualitate qua», een som van 20.000 frank te betalen, welke bij helften moet verdeeld worden tussen haar twee minderjarige kinderen, tot vergoeding van de morele schade «ex herede» welke zij geleden hebben, om reden dat Durie een persoonlijke fout zou begaan hebben door nagelaten te hebben de goede werking na te zien van het voertuig dat hij aan Dezillie geleend had en door het aanspannen van het achterwiel niet te verzekeren, of door er niet over te waken dat zijn aangestelden het behoorlijk aanspannen ervan deden, zodat de aansprakelijkheid van Durie zou ontstaan zijn op grond

van de artikelen 1382 en 1384, lid 3, van het Burgerlijk Wetboek, zonder dat dient te worden nagegaan of hij, bij toepassing van artikel 1891 van het Burgerlijk Wetboek, voor aansprakelijk kon worden gehouden,

terwijl verweerder Feys, handelende «qualitate qua», als rechthebbende van Dezillie, om vergoeding van het moreel nadeel te bekomen dat door de overledene werd ondergaan wegens de smarten welke hij vóór zijn overlijden geleden had, en terwijl, dus de aansprakelijkheid van Durie jegens Dezillie, en bijgevolg, jegens verweerder Feys die zich «qualitate qua» op een in het patrimonium van Dezillie gevonden recht beroept, slechts kon ontstaan in de mate waarin Durie van de gebreken van de door hem geleende zaak zou kennis gehad hebben en zou nagelaten hebben de ontlener Dezillie ervan te verwittigen, waaruit volgt dat de feitenrechter niet kon beslissen dat de aansprakelijkheid van Durie moest bepaald worden op grond van de artikelen 1382 en 1384, lid 3, van het Burgerlijk Wetboek, zonder acht te slaan op de door artikel 1891 van hetzelfde wetboek gestelde vereisten tot aansprakelijkheid van de lener jegens de ontlener (schending van de artikelen 1382, 1383 en 1384, inzonderheid lid 3, van het Burgerlijk wetboek),

en terwijl, in alle geval, de feitenrechter, door niet vast te stellen dat Durie kennis zou gehad hebben van de gebreken welke de door hem aan Dezillie geleende zaak zouden aangetast hebben, en dat hij zou nagelaten hebben deze laatste hiervan te verwittigen, zijn beslissing niet overeenkomstig de wet heeft gemotiveerd (schending van artikel 97 van de Grondwet) :

Overwegende dat de bruiklening een uiteraard kosteloos contract is waarbij de lener, met de wil aan de ontlener een dienst te bewijzen, zonder daaruit enig voordeel te verkrijgen, aan deze een zaak levert om ze te gebruiken, onder verplichting ze na gebruik terug te geven;

Dat de kosteloosheid, bepalend karakter van dergelijke lening alleen door de rechter kan worden beoordeeld;

Overwegende dat in de onderhavige zaak de rechter, alhoewel hij onderstreept dat verweerder Durie als garagist heeft gehandeld, er zonder meer op wijst dat deze aan Dezillie het hem toebehorend voertuig «heeft laten gebruiken» en dat laatstgenoemde «het geleend voertuig» heeft gebruikt;

Dat, indien de rechter aldus schijnt aan te nemen dat verweerder Durie zijn voertuig in bruikleen aan Dezillie heeft gegeven, hij ertoe gehouden was, om de rechtsoverdracht van de rechthebbenden van Dezillie gegrond te kunnen verklaren, na te gaan of de vereisten tot toepassing van artikel 1891 van het Burgerlijk Wetboek voorhanden waren;

Overwegende, inderdaad, dat gemeld artikel ten laste

van de uitlener, in voordeel van de lener, geen contractuele verbintenis tot vrijwaring instelt wanneer de geleende zaak zodanige gebreken heeft dat zij aan hem, die zich ervan bedient schade kon veroorzaken, doch een aquiliaanse aansprakelijkheid, beperkt tot het enkel geval waarin de eerste de gebreken kende en de tweede niet gewaarschuwd heeft;

Dat de kosteloosheid van de bewezen dienst de bestaansreden van die aansprakelijkheidsbeperking is;

Overwegende dat de kennis, door verweerder Durie van het gebrek van het voertuig, dat door hem zou zijn uitgeleend, niet blijkt uit de enige door de rechter aangestipte omstandigheden, te weten dat die verweerder een persoonlijke fout zou hebben bedreven met, als garagist, nagelaten te hebben zich van de bruikbare staat van het voertuig te vergewissen en met het achterwiel ervan niet behoorlijk aan te spannen en dat, zo het wiel slecht aangespannen werd door een aangestelde, hij als aansteller aansprakelijk is;

Dat de rechter, derhalve, zijn beslissing niet wettelijk heeft gerechtvaardigd, zodat het middel gegrond is;

Over het tweede middel afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest, uitspraak doende over de tegen eiseres gerichte rechtsvordering beslist dat eiseres in hoedanigheid van verzekeraar van Durie, gehouden is de slachtoffers van het ongeval te vergoeden en aan Durie haar vrijwaring te verlenen, en haar bijgevolg «in solidum» veroordeelt met Durie tot het betalen van de aan verweester Feys toegekende vergoedingen, om reden dat eiseres zich op artikel 8 van de bijzondere voorwaarden van de door Durie onderschreven verzekeringspolis niet kon beroepen, waardoor de vrijwaring van de verzekeraar afhankelijk wordt gesteld van het feit dat een identiteitsbewijs aan boord van het voertuig weze, van zodra «het bewezen is aan de hand van de verklaring van Demeyer Laurent, rijkswachter te Pervijze, voorkomende op het identiteitsbewijs van 5 juni 1958, dat de geleider van het voertuig, plaat nr. 7922.D, toebehorend aan Durie Cyriel, drager van bedoelde kaart was op het ogenblik van het ongeval»;

terwijl eiseres in conclusies deed gelden dat... «enkele dagen na het ongeval, toch een identiteitsbewijs werd verzonden naar Groep Josi, verzekeraar van geïntimeerde (hier verweerder Durie), dat daags nadien aan de verbaliserende rijkswachter was aangeboden geweest, eerstens door Durie zelf, dan door Mevrouw Feys, en dan door de rijkswachter getekend werd te goeder trouw; dat het duidelijk voorkomt dat dit identiteitsbewijs enkele dagen na het ongeval werd ingevuld en ondertekend (Dezillie was nooit in het bezit van dit bewijs), om te trachten de maatschappij Groep Josi ondanks alles te betrekken», waaruit volgt dat de rechter, door zich ertoe te beperken op het bestaan van de door de verbalisant op het identiteitsbewijs aangebrachte vermeldingen te wijzen, zonder de middelen te beantwoorden waarbij aanlegster alle gepastheid van die vermeldingen betwistte, zijn beslissing niet overeenkomstig de wet heeft gemotiveerd;

Overwegende dat het arrest, verre van zich ertoe te beperken te wijzen op het bestaan van de door de verbalisant op het identiteitsbewijs aangebrachte vermelding, volgens welke dit bescheid zich, op het ogenblik van het ongeval, aan boord van het door Dezille bestuurde voertuig bevond, vaststelt én de juistheid van de formele bevestiging van gezegde verbalisant én het gebrek aan bewijs door eiseres ja zelfs aan aanbod van bewijs van het niet voorhanden zijn van dit bescheid;

Dat het middel feitelijke grondslag mist;

Om die redenen:

Verbreekt het bestreden arrest in zover het eiseres en verweerder Durie veroordeeld heeft «in solidum» te betalen aan verweester Feys, handelend als moeder-voogdes over Dezillie Marie en Dezillie Eric, tweemaal tienduizend frank voor de «ex herede» geleden morele schade;

Verwerpt de voorziening voor het overige;

Beyeelt dat melding van dit arrest op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing zal worden gemaakt;

Voordeelt eiseres en verweester Feys, handelend in gemelde hoedanigheid, ieder tot de helft van de kosten;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 22 november 1963

Voorzitter: M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever: M. Wauters.

Procureur-generaal: M. Hayoit de Termicourt.

Advokaten: Mrs. Van Leynseele en Van Rijn.

Beroep in burgerlijke zaken en zaken van koophandel.
— Devolutieve werking ervan. — Vereisten voor het evocatierecht van de rechter in beroep.

Het hoger beroep maakt enkel de door de eerste rechter afgedane vragen aanhangig bij het rechtscollege van beroep. Dit rechtscollege kan enkel van het evocatierecht gebruik maken wanneer het tegelijkertijd en bij één en hetzelfde vonnis definitief over de feitelijke toedracht uitspraak doet. (art. 473 RV.)

Vincke en Lombaert t./ Vincke en Van den Berghe.

Gelet op het bestreden vonnis, op 14 april 1962 in hoger beroep door de rechtbank van eerste aanleg te Brugge gewezen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van artikel 473 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, leden 1 en 2, zoals dit laatste lid werd gewijzigd bij artikel 13 van de wet van 15 maart 1932;

Doordat het bestreden vonnis het vonnis waartegen beroep, dat de vordering van eisers tot pacht-aanpassing op grond van de reglementering van de pacht-prijzen had aanvaard en een deskundig onderzoek had bevolen om de normale pachtprijs te bepalen, zonder op verweerders tegeneis te beslissen, te niet doet en, rechtdoende op verweerders tegeneis, die tegeneis ontvangt en de huurovereenkomst tussen partijen gesloten verbreekt ten nadele van eisers en vooraleer de zaak definitief te beslechten een deskundig onderzoek beveelt om de netto-inkomsten te bepalen die eisers hebben gehaald uit de exploitatie van het verhuurde goed vanaf 1 november 1959 tot einde oktober 1961, en de kosten verbonden aan de op het bevolen deskundige onderzoek volgende rechtspleging voorbehoudt terwijl, naar luid van voormeld artikel 473, in geval van hoger beroep tegen een tussenvonnis, de rechter in hoger beroep, die het vonnis te niet doet, gehouden is definitief over de grond uitspraak te doen, wat hij ter zake niet heeft gedaan, vermits hij een deskundig onderzoek beveelt en een gedeelte van de kosten voorbehoudt;

Overwegende dat uit het bestreden vonnis blijkt dat de vordering van eisers strekt tot een pachtaanpassing op grond van de wet van 26 juli 1952 tot beperking van de pachtprizen, en de tegeneis van verweerders tot de ontbinding van de pachtovereenkomst en tot de betaling van 120.000 F achterstallige bezettingsvergoeding ;

Overwegende dat de vrederechter beslist heeft dat de tussen partijen bestaande huurovereenkomst een landpacht-overeenkomst is en eisers dus gerechtigd zijn zich te beroepen op de wet van 26 juli 1952, en een deskundige aangesteld heeft met opdracht de normale pachtprijs te bepalen ;

Overwegende dat, op hoger beroep van verweerders, de rechtbank van eerste aanleg, enerzijds, het vonnis te niet doet, de vordering van eisers ongegrond verklaart om reden dat de overeenkomst welke partijen verbindt geen landpachtovereenkomst is, en, anderzijds, de tegeneis ontvangt, de huurovereenkomst ten nadele van eisers ontbonden verklaart wegens wanbetaling van de huurprijs gedurende twee jaar, hun beveelt het huurgood te verlaten en, wat het tweede punt van de tegeneis betreft, een deskundige aanstelt met opdracht te bepalen welke netto-inkomsten eisers uit hun bloemisterijhandel hebben behaald vanaf één november 1959 tot einde oktober 1961 ; dat eindelijk het vonnis eisers hoofdelijk tot de kosten veroordeelt, behalve de kosten verbonden aan de rechtspleging volgende op het bevolen deskundig onderzoek, welke het voorbehoudt ;

Overwegende dat uit dit dispositief, toegelicht door de redenen van het vonnis blijkt dat de rechter in hoger beroep aldus definitief uitspraak heeft gedaan over de hoofdeis welke een aanpassing van de pachtprijs op grond van de wet van 26 juli 1952 tot voorwerp had, en over het eerste punt van de tegeneis, hetwelk tot ontbinding van de huurovereenkomst strekte, terwijl het niet definitief uitspraak heeft gedaan over het tweede punt van de tegeneis hetwelk tot betaling van een achterstallige bezettingsvergoeding strekte ;

Overwegende dat het hoger beroep enkel de door de eerste rechter afgedane vragen aanhangig maakt bij het rechtscollège vóór hetwelk het de zaak brengt ; dat, mitsdien, vermits de eerste rechter over de grond van de tegeneis geen uitspraak gedaan had, de rechter in hoger beroep enkel uit kracht van het evocatierecht van de grond van die eis kennis vermocht te nemen ;

Overwegende dat, volgens leden 1 en 2 van artikel 473 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, de rechter in hoger beroep enkel van het evocatierecht gebruik kan maken wanneer hij tegelijkertijd en, bij één en hetzelfde vonnis definitief over de feitelijke toedracht uitspraak doet ;

Dat hieruit volgt dat de rechtbank van eerste aanleg, in zover zij uitspraak heeft gedaan over het tweede punt van de tegeneis, hetwelk niet in staat was definitief gewezen te worden, artikel 473 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering geschonden heeft ;

Dat het middel, in die perken, gegrond is ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet, wegens gebrek aan motieven en, in alle geval, tegenstrijdigheid tussen de motieven en het beschikkend gedeelte, vermits het vonnis enerzijds in zijn motivering beslist dat de rechtbank niet over voldoende gegevens beschikt om de door verweerders gevorderde bezettingsvergoeding te onderzoeken en een deskundig onderzoek beveelt om het netto-inkomen door eisers behaald uit hun exploitatie gedurende de betwiste periode te bepalen, netto-

inkomen waarvan eisers, krachtens het tussen partijen gesloten contract, 25 t.h. als huurprijs moesten afstaan, en, anderzijds, dit contract verbreekt ten nadele van eisers, omdat zij gedurende twee jaren niets als huurprijs hebben betaald ;

terwijl die wanbetaling alleen bestond indien eisers een nettowinst uit hun exploitatie hadden gehaald, wat enkel het bevolen deskundig onderzoek zou hebben bewezen, zodat de eenvoudige vaststelling dat eisers gedurende twee jaren niets aan huurprijs hadden betaald ook geen voldoende motivering uitmaakt om de verbreking van het contract ten hunnen nadele ;

Overwegende dat het vonnis vaststelt dat « wat de tegeneis betreft, ... namelijk de huurverbreking en de betaling van 120.000 F achterstallige bezettingsvergoeding op basis van 5.000 F per maand, de rechtbank over niet voldoende gegevens beschikt om de gegrondheid van de laatste eis te onderzoeken » ;

Dat het niet tegenstrijdig is te verklaren, enerzijds, dat de eis tot huurontbinding gegrond voorkomt, omdat gedurende de twee jaar niets aan huurprijs betaald werd, en, anderzijds, dat geen voldoende gegevens voorhanden zijn om te beslissen dat het door verweerders wegens bezettingsvergoeding gevorderd bedrag in zijn geheel verschuldigd is ;

Dat het middel feitelijke grondslag mist ;

Om die redenen,

Verbreekt het bestreden vonnis, behalve in zover het het hoger beroep ontvangt, de hoofdeis ongegrond verklaart, de huurovereenkomst ten nadele van eisers ontbonden verklaart en eisers tot de niet voorbehouden kosten veroordeelt ;

Beveelt dat melding van dit arrest zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ;

Veroordeelt verweerders en eisers ieder tot een helft van de kosten ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Kortrijk, zetelende in hoger beroep.

RAAD VAN STATE

6e Kamer. — 27 februari 1964.

Voorzitter : M. Declaire.

Raadsleden : M. Coyette en Mevr. Ciselet.

Substituut-auditeur-generaal : M. Duchatelet.

Verzoekschrift. — Ontvankelijkheid.

Een verzoekschrift dat niet bij een ter post aangekende brief werd ingediend, krijgt geen vaste dagtekening door de inschrijving van de ontvangst ervan in de griffiersregisters; ter zake heeft dit verzoekschrift eerst vaste dagtekening gekregen op de dag dat de griffier een afschrift ervan aan de tegenpartij heeft bezorgd: op die datum was de termijn van 60 dagen verstreken.

De Rijksdienst voor de pensioenen der zelfstandigen
t/ Van Heghe.

Arrest nr. 10.468.

Gezien het op 17 december 1962 ingediende verzoekschrift, waarbij de Rijksdienst voor de pensioenen der

zelfstandigen de nietigverklaring vordert van de beslissing van 28 september 1962, die op 17 oktober 1962 ter kennis is gebracht en waarbij de Hoge Commissie voor de pensioenen der zelfstandigen, beschikkend op het hoger beroep dat de tegenpartij ingesteld had tegen de beslissing van de Klachtencommissie van Henegouwen van 17 oktober 1961, die beslissing te niet heeft gedaan en de tegenpartij een rustpensioen van 21.000 frank met ingang van 1 januari 1960 heeft toegekend;

Overwegende dat, overeenkomstig artikel 84 van het besluit van de Regent van 23 augustus 1948 tot regeling van de rechtspleging voor de afdeling administratie van de Raad van State, alle procedurestukken bij een ter post aangetekende brief aan de Raad van State worden gestuurd en dat de termijn waarover partijen beschikken ingaat de dag van ontvangst van de brief;

Overwegende dat uit het administratief dossier niet blijkt, en dat de verzoekende partij niet aantoonst, dat het verzoekschrift, gedagtekend 17 december 1962, bij een ter post aangetekende brief zou zijn ingediend; dat de vaste dagtekening van het verzoekschrift niet kan blijken uit de inschrijvingen van de ontvangst ervan in de griffieregisters; dat het verzoekschrift ter zake eerste vaste dagtekening heeft verkregen op 17 januari 1963, dit is de dag waarop de griffier van de Raad van State een afschrift ervan aan de tegenpartij heeft bezorgd; dat het beroep te laat ingesteld en niet ontvankelijk is,

Besluit

Artikel 1 :

Het beroep is verworpen.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

9e Kamer. — 2 april 1964.

Voorzitter : M. Maréchal.

Rechters : M.M. Liard en Vander Haegen.

Advokaat-Generaal : M. Cerckel.

Advokaten : Mrs. Le Paige en Bastaens.

Verzet en verstek in burgerlijke zaken en zaken van koophandel. — Strekking van de artt. 158 en 159 R.V. — De betekening en overschrijving van een aan het onroerend beslag voorafgaand bevel geldt niet als tenuitvoerlegging van een verstekvonnis.

Een met het oog op de tenuitvoerlegging van een verstekvonnis ten kantore der hypotheeken overgeschreven aan het beslag op onroerende goederen voorafgegaan bevel, kan niet als de tenuitvoerlegging zelf van een verstekvonnis in de zin van het laatste lid van art. 158 R.V. worden aangemerkt.

Blijkens de termen van art. 159 R.V. wordt een vonnis slechts geacht te zijn uitgevoerd, wanneer er een akte bestaat, waaruit noodzakelijkerwijze voortvloeit dat de verstekmakende partij de executie van het vonnis gekend heeft. De betekening van het bevel aan een « bediende » van de in de onderhavige zaak betrokken rechtspersoon toont niet aan dat de rechtspersoon of een harer organen kennis kreeg van dit bevel of van enige andere daad van tenuitvoerlegging (zie nader het arrest).

N.V. Fruit Juice Import and Export Cy
t/ N.V. Brouwerij De Koninck.

Gezien in regelmatige uitgifte het vonnis der rechtbank van koophandel te Antwerpen d.d. 25 januari 1963, betekend op 21 februari 1963 en waartegen op 11 april 1963, binnen de wettelijke termijn, een naar vorm regelmatig beroep werd ingesteld;

Aangezien het aangevochten vonnis de onontvankelijkheid heeft erkend van het verzet op 12 oktober 1962 door oorspronkelijke verweerster, thans appellante, ingediend tegen het vonnis bij verstek d.d. 27 april 1962, om de redenen dat in de procedure van onroerend beslag door de Brouwerij ingespannen ter uitvoering van gezegd verstekvonnis, het bevel tot betaling sedert 30 juli 1962 op het kantoor der hypoteken dient beschouwd te worden als een daad van uitvoering, na dewelke, krachtens artikel 158 in fine van het wetboek van Burgerlijk Procesrecht, geen verzet meer kan aangetekend worden;

Aangezien appellante, beamend dat voormeld artikel 158 in fine de mogelijkheid van het verzet slechts tot aan de uitvoering open laat, nochtans de motivering van de eerste rechter becritiseert, omdat het voorafgaandelijk bevel, zelfs overgeschreven, volgens haar, geen daad van uitvoering zou zijn;

Aangezien zulk overgeschreven bevel het beoogde eigendom onbeschikbaar maakt en aldus weliswaar kan beschouwd worden als een daadwerkelijk begin van uitvoering, maar niet als de uitvoering zelf in de zin van artikel 158 in fine van het wetboek van Burgerlijk Procesrecht, hetwelk derhalve op onderhavig geval niet toepasselijk is;

Aangezien ook artikel 159 van dit wetboek de mogelijkheid tot verzet ter zake niet uitsluit;

Aangezien gezegd artikel immers, na op niet limitatieve wijze enkele voorbeelden te hebben aangehaald, waaraan geen der voorgelegde rechtsplegingsstukken beantwoordt, beschikt dat een verstekvonnis geacht wordt te zijn uitgevoerd wanneer er een akte bestaat waaruit noodzakelijkerwijze voortspruit dat de verstekmakende partij de uitvoering van het vonnis heeft gekend;

Aangezien bewust bevel op 26 juli 1962 betekend werd sprekende met een « bediende » van appellante;

Aangezien niets aantoonst dat hetzij dit bevel, hetzij zijn overschrijving, hetzij welke andere uitvoeringsdaad ook, ter kennis kwam van appellante of één harer organen;

Aangezien het verstekvonnis dus niet kan geacht worden te zijn uitgevoerd in de zin van artikel 159, waaruit volgt dat het verzet ontvankelijk was;

Aangezien partijen verder hebben besloten over de zaak welke alzo in staat is om door huidige arrest beslecht te worden;

Aangezien de gedinginleidende dagvaarding d.d. 18 april 1962 strekt tot betaling van door appellante aangenomen en door Albert Van Horick voor aval getekende wissels, zodat het geschil tegenover elke oorspronkelijke gedaagde betrekking had op een door de wet als daad van koophandel beschouwde verrichting en de eerste rechter bijgevolg ten opzichte van beiden bevoegd was;

Aangezien ten tijde der dagvaarding slechts één wissel op 31 maart 1962 vervallen en op 5 april 1962 geprotesteerd was en, wegens « bijzondere bepalingen » van het kontrakt van lening bedongen verval van artikel 10 de overige wissels niet eisbaar waren;

Aangezien hoofdens voormelde enige wissel regelmatig en ondubbelzinnig werd gedagvaard;

Aangezien appellante noch de overdracht van, noch de compensatie met een beweerde schuldvordering der

P.V.B.A. Cubana bewijst en bijgevolg te vergeefs het bestaan der provisie van gezegde wissel betwist;

Om deze redenen:

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935;

Alle andere, meer omvattende of strijdige besluiten verwerpend;

Gehoord in openbare zitting het eensluidend advies van de Heer Advokaat-Generaal Cerckel nopens de bevoegdheid;

Ontvangt het beroep, en er recht op doende, doet het aangevochten vonnis te niet (behalve waar het over de kosten van het verzet beslist; bevestigt wat deze kosten betreft, het aangevochten vonnis;

Wijzigende, zegt voor recht dat het verzet tegen het vonnis bij verstek d.d. 27 april 1962 ontvankelijk was; en beslissende bij evocatie, trekt bewust verstekvonnis in, voor zover het de N.V. «Fruit Juice Import and Export Cy» veroordeelt tot een bedrag dat 20.000 frank in hoofdsom overtreft, vermeerderd met intresten op meer dan 20.000 frank.

Zegt dat de rechtbank van koophandel bevoegd was en dat het vonnis van 27 april 1962 zijn volle uitwerking zal hebben in zover het de N.V. «Fruit Juice Import and Export Cy» veroordeelt tot 20.000 frank, te vermeerderen met 271 frank protestkosten, met de verwijlntresten vanaf 5 april 1962 tot 18 april 1962 en met de gerechtelijke intresten sedertdien en tot de kosten;

Verklaart de eis van geïntimeerde voor het meer gevorderde «hic et nunc» niet ontvankelijk;

Veroordeelt appellante en geïntimeerde ieder tot de helft der kosten in beroep.

NOOT: Zie in andere zin Hof Brussel, 1e kamer, 25 juni 1947, inzake Verbeeck t/ Serneels niet gepubliceerd; verg. ook R.P.D.B. V°: Hypothèques et privilèges immobilières, n° 576; V° Saisie Immobilière, nrs. 239, 297,304; Braas, Précis de procédure civile II, n° 1133, noot 3, 1171; Fettweiss, Eléments de la compétence et de la procédure civile, II, blz. 652-655.

HOF VAN BEROEP TE GENT

7e Kamer. — 4 maart 1964.

Voorzitter: M. Etienne Verougstraete.

Raadsheren: M.M. Le Fevere de ten Hove en R. Janssens.

Advokaat-generaal: M. Bonte.

Advokaten: Mrs. De Meester en Van Malleghem (Gent).

1. Burgerlijk procesrecht. — Hof van beroep. — Akte van hoger beroep. — Verzuim van stelling van pleitbezorger. — Akte nietig. — Nietigheid van openbare orde. — Stelling van pleitbezorger in bezwaarschrift. — Niet dienend.

2. Wederzijdse rechten en plichten der echtgenoten. — Art. 221 B.W. — Voorlopige maatregelen. — Geen hoogdringendheid. — Onbevoegdheid van de voorzitter. — Hoger beroep ontvankelijk.

1. Een akte van beroep vóór het Hof van beroep waarin appellant stelling van pleitbezorger heeft verzuimd is nietig. Deze nietigheid raakt de openbare orde; de

bepaling van art. 173, eerste lid, W.B.Rv., is derhalve niet van toepassing. De nietigheid kan evenmin verholpen worden door de latere stelling van pleitbezorger in het bezwaarschrift, temeer wanneer laatstvermelde akte betekend wordt wanneer de termijn van hoger beroep verstreken is.

2. Wanneer uit de omstandigheden van de zaak niet gebleken is dat er hoogdringendheid bestond om de door de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, op grond van art. 221, B.W., getroffen maatregelen te nemen, — in casu voorlopige uitdrijving van de man uit het echtelijk huis, bewakingsrecht over de uit het huwelijk geboren kinderen, beschikking over de roerende goederen van de gemeenschap, en onderhoudsuitkering rechtstreeks aan de echtgenote te betalen door de werkgever van de man, — is de voorzitter daartoe onbevoegd. Hoger beroep tegen het aangevochten bevelschrift is dienvolgens ontvankelijk.

Bracke Roger t/ Maes Marguerite.

Advies O.M.

Op 20 november 1963 heeft Maes Marguerite op grond van art. 221 B.W. bij de Voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg te Gent een verzoekschrift ingediend ertoe strekkende:

1) Voor elke verschijning van partijen: de voorlopige uitdrijving uit de echtelijke woning van haar man en het bewakingsrecht over de gemeenschappelijke kinderen te bekomen.

2) Na partijen gehoord te hebben: toelating te bekomen over de gemeenschappelijke roerende goederen te mogen beschikken en zich een maandelijks onderhoudsgeld van 6.000 F door de werkgever van haar echtgenoot rechtstreeks te doen uitbetalen.

Bij bevelschriften van 22 november 1963 en 16 december 1963 heeft de Voorzitter de aangevraagde maatregelen achtereenvolgens ingewilligd, zonder bepaling van eindtermijn, maar heeft de persoonlijke verschijning van partijen andermaal bevolen op 25 mei 1964.

Tegen bedoelde beschikkingen heeft Bracke Roger respectievelijk op 10 december 1963 en 20 december 1963 aldus tijdig hoger beroep ingesteld.

Geïntimeerde roept echter de exceptie in van niet-ontvankelijkheid van het beroep van 10 december 1963 gericht tegen het bevelschrift van 22 november 1963 wegens nietigheid van de beroepsakte, die geen aanstelling van pleitbezorger inhoudt zoals voorgeschreven door art. 61 W.B.R., terwijl deze aanstelling later buiten de beroepstermijn geschied is.

De nietigheid van de beroepsakte van 10 december 1963 is ter zake practisch zonder belang, aangezien de beroepsakte van 20 december 1963 wel ontvankelijk is en de aldus bestreden beschikking van 16 december 1963, deze van 22 november 1963 en de daarbij getroffen maatregel van uitdrijving van de man uitdrukkelijk bevestigt.

Tegen een beschikking getroffen op grond van artikel 221 B.W. kunnen geen andere rechtsmiddelen aangewend worden dan het hoger beroep wegens onbevoegdheid of machtoverschrijding. Ter zake kan m.i. geen sprake zijn van machtoverschrijding, terwijl de Voorzitter op discretionaire wijze oordeelt over de te treffen maatregelen die zich in het belang van de echtgenoot en van de kinderen opdringen, wanneer een van de echtgenoten ernstig tekort komt aan zijn plichten.

Nochtans volgens een gevestigde rechtsleer en recht-

spraak kan de uitdrijving van de man uit de echtelijke woning, zelfs hangende het geding van echtscheiding of van scheiding van tafel en bed slechts in gans uitzonderlijke gevallen bevolen worden, aangezien deze maatregel het gezag en de rechten van de man als verantwoordelijk hoofd van het gezin aantast. Alleen buitengewone en zwaarwichtige omstandigheden kunnen dergelijke beslissing rechtvaardigen. Deze blijken in onderhavig geval niet voorhanden te zijn.

De bevoegdheid van de Voorzitter op grond van art. 221 B.W. veronderstelt *onverwijlde spoed of hoogdringendheid*, die ter zake naar mijn oordeel evenmin bestond ten overstaan van de toestand die in het gezin Bracke-Maes op dat ogenblik heerste.

Zonder het minst vooroordeel te willen uitbrengen omtrent de door geïntimeerde tegen appellant ingebrachte feiten, die gebeurlijk een vordering tot echtscheiding kunnen staven, wil het mij voorkomen, zoals blijkt uit het rekwest zelf, dat er geen recente gebeurtenissen kunnen aangehaald worden, die er zouden op wijzen dat appellant zich aan handtastelijkheden op de persoon van zijn vrouw of kinderen zou overgeleverd hebben en op de noodzakelijkheid de gelegenheid tot het plegen van erge geweldtaden tussen de samenwonende partijen uit te schakelen.

Hoe ongewoon het ook mag voorkomen, zou ik aan het Hof voorstellen, ten einde de geestesgesteldheid van partijen en het spoedeisend karakter der door geïntimeerde aangevraagde en bekomen maatregelen na te gaan, de persoonlijke verschijning van de echtgenoten Bracke-Maes te bevelen, met de hoop op een gebeurlijke verzoening.

Wij besluiten in ieder geval tot de ontvankelijkheid en gegrondheid van het hoger beroep ingesteld tegen het bevelschrift van 16 december 1963, wegens onbevoegdheid van de Voorzitter bij gemis aan hoogdringendheid.

Arrest.

Gezien de stukken waaronder de expeditie van de aangevochten bevelschriften verleend door de Voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Gent, respectievelijke in dato 22-11-1963 en 16-12-1963;

Overwegende dat beide beroepen wegens verknochtheid dienen te worden samengevoegd;

Bevelschrift d.d. 22.11.1963 :

Overwegende dat de akte van beroep geen stelling van avoué bevat;

Overwegende dat de akte van beroep dagvaarding inhoudt (art. 156 W.B.R.) en aan al de formaliteiten bepaald in artikel 61 W.B.R., o.m. de stelling van avoué, onderworpen is (R.U.D.B., V° Appel en mat. civ. et comm. nr. 195); dat naar luid van art. 470 W.B.R., de beschikkingen krachtens dewelke het ministerie van de avoués voor de rechtbanken van eerste aanleg facultatief geworden is niet van toepassing zijn voor de Hoven van beroep; dat de akte van beroep tegen het bevelschrift d.d. 22-11-1963 bijgevolg nietig is; dat deze nietigheid de openbare orde raakt vermits ze de rechterlijke inrichting aanbelangt; dat dienvolgens de beschikking van art. 173 al. 1 W.B.R. ter zake niet van toepassing is (R.P.D.B. V° Procédure Civile, nr. 6); dat deze nietigheid niet kon verholpen worden door de latere stelling van avoué in het grievenschrift (R.P.D.B. V°, Exploit, nr. 768); dat overigens dit grievenschrift

eerst op 8-1-1964 betekend werd, hetzij wanneer de termijn van beroep verstreken was (het bevelschrift werd aan appellant betekend op 25-11-1963);

Bevelschrift d.d. 16.12.1963 :

Overwegende dat het aangevochten bevelschrift, dat het vorig bevelschrift heeft vervangen, verleend werd op grond van artikel 221 B.W.B.; dat de beslissingen op grond van dit artikel genomen slechts wegens onbevoegdheid van of machtsoverschrijding door de Voorzitter der Rechtbank bij middel van het beroep kunnen worden aangevochten;

Overwegende dat de Voorzitter der Rechtbank de bij art. 221 B.W.B. bedoelde maatregelen slechts kan nemen indien 1) hij vaststelt dat de echtgenoot tegen wie de maatregelen genomen worden grotelijks zijn plichten verzuimt, 2) de getroffen maatregelen zich bij hoogdringendheid opdringen en voorlopig zijn;

Overwegende dat niet blijkt dat er in zake hoogdringendheid bestond de getroffen maatregelen te nemen;

Overwegende dat de feiten lastens appellant ingeroepen ofwel dagtekenen van lange maanden vóór het indienen der twee verzoekschriften (de « dronkenschap » : geïntimeerde bekent dat appellant zich niet meer aan de drank overlevert; de « slagen » : geïntimeerde bekent sedert april 1963 geen slagen gekregen te hebben), ofwel niet van die aard zijn dat ze bij hoogdringendheid de verwijdering van de echtgenoot uit de echtelijke woonst vereisen (« passie » voor een andere vrouw, en veelvuldige « uithuizigheid » om zagezegd bij deze vrouw te verblijven);

Overwegende dat bij gebrek aan hoogdringendheid om de getroffen maatregelen te nemen, de eerste rechter ter zake onbevoegd was;

Om deze redenen :

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935, Gehoord ter openbare terechtzitting de heer advocaat-generaal Bonte in zijn eensluidend advies;

Voegt samen de zaken nrs 1954 en 1959 van de rol; Verklaart nietig de akte van beroep tegen het bevelschrift d.d. 22.11.1963;

Ontvangt het beroep tegen het bevelschrift d.d. 16 december 1963;

Verklaart dit beroep gegrond; doet dit bevelschrift teniet; Zegt voor recht dat de Voorzitter der Rechtbank van eerste aanleg onbevoegd was, bij gebrek aan hoogdringendheid, de getroffen maatregelen te nemen;

Veroordeelt geïntimeerde tot de kosten van beide aanleggen behalve deze van het beroep tegen het bevelschrift d.d. 22.11.1963, dewelke ten laste van appellant worden gelaten.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE KORTRIJK

1e Kamer. — 9 april 1964.

Voorzitter: M. Meersseman.

Referendaris: M. Vandekerckhove.

Advokaten: Mrs. P. Lambert en H. Laga (Roeselare).

Dagvaarding. — Naamloze Vennootschap eiseres. — Verplichte vermeldingen. — Onontvankelijkheid.

De dagvaarding door een naamloze vennootschap uitgestuurd moet o.m. de leden van de raad van beheer met name aanduiden, op straffe van onontvankelijkheid van de eis. De dagvaarding moet de namen van de beheerders niet meer vermelden wanneer de statuten uitdrukkelijk voorzien dat de rechtsvorderingen zullen ingesteld worden door welbepaalde beheerders; alsdan moet de dagvaarding duidelijk zeggen dat de vennootschap vertegenwoordigd is door deze personen, die hiertoe statutair bevoegd zijn. Het argument dat de verweerder zich niet heeft kunnen vergewissen omtrent de identiteit van de eisende vennootschap speelt terzake geen rol, daar bij afwezigheid van vermelding van enige beheerder de verweerder eveneens weet met wie hij te doen heeft. De sanctie bij de nietnakoming van deze vereiste is de onontvankelijkheid van de vordering bij gemis aan kwaliteit.

N.V. Kolenbedrijf Vandendriessche t/ O. Declercq.

Gezien de daging van 15 januari 1964, waarbij eiseres jegens verweerder de betaling vordert van 2.507 frank met de rechterlijke rente en de kosten van het geding;

Gehoord de beide partijen in hun middelen en besluiten;

Overwegende dat de verweerder, jegens wie eiseres betaling vraagt van geleverde brandstof, de nietigheid van de daging inroep betogend dat de N.V. optreedt door «haar beide vennoten de heer Jozef en Maurits Vandendriessche», terwijl art. 23 van de statuten van eiseres bepaalt: «alle gerechtelijke handelingen zullen in naam van de beheerraad vervolgd en verdedigd worden, rechtsvervolgingen door twee beheerders of geëigend door een afgevaardigde-beheerder»;

Overwegende dat de handelsvennootschappen slechts in rechte kunnen optreden door hun fysische organen, weze voor een N.V. door haar beheerders (art. 13 en art. 54 Samenges. wetten op de handelsvennootschappen);

dat dienvolgens de daging, door een N.V. uitgestuurd, dient te behelzen de naam en de zetel van de vennootschap, alsmede de leden van de raad van beheer nominatim aangeduid (R.P.D.B., V^o Soc. An. nr. 780); en dit op straffe van onontvankelijkheid van de eis daar deze aanduiding noodzakelijk is om de kwaliteit van de eisende partij te openbaren zodat de aanduiding een vormnoodzakelijkheid is, die niet valt onder de toepassing van art. 173 Rv. (zie verder);

Overwegende echter, waar de statuten uitdrukkelijk voorzien dat de rechtsvorderingen zullen ingesteld worden door de N.V., vertegenwoordigd door welbepaalde beheerders of afgevaardigde-beheerder, de daging de namen van de leden van de raad van beheer niet moet vermelden maar duidelijk zeggen dat de N.V. vertegen-

woordigd is door deze bepaalde fysische personen die statutair de bevoegdheid hebben de N.V. te vertegenwoordigen (eodem loco nr. 781);

dat desniettemin, indien de statuten voorzien dat de N.V. in rechte vertegenwoordigd is door haar raad van beheer, vervolging en benaerstiging door een welbepaalde fysische persoon, het niet voldoende is deze laatste alleen te vermelden in de daging daar de raad de N.V. blijft vertegenwoordigen en de woorden «vervolging en benaerstiging» slaan op de uitvoeringshandelingen door de voortzetting van de vordering vereist (Hof Brussel, 14 juli 1933, Pas. II, 162);

Overwegende dat de wijze waarop artikel 23 van de statuten het rechterlijk optreden van de N.V. regelt de volgende is: de N.V. vervolgt de gerechtelijke handelingen in naam van de beheerraad, rechtsvervolging door twee beheerders...;

dat dit betekent ofwel dat de rechtsvervolging gebeurt door de raad van beheer, vervolging door twee beheerders, hetgeen dan de sanctie medebrengt van het voormelde Hof te Brussel, ofwel dat de rechtsvervolging gebeurt door twee beheerders in naam van de raad van beheer;

dat de rechtbank de meest voordelige oplossing voor de N.V. aanvaardt nl. de laatste;

dat echter in dit laatste geval (bijzondere regeling die eng uit te leggen is) de N.V. dient vertegenwoordigd te zijn door twee beheerders en dit in de daging moet zeggen, hetgeen zij niet doet daar zij in de daging spreekt van vennoten, zodat de eis, zoals hier ingesteld, inderdaad onontvankelijk is;

dat alle specieuze argumenten van de N.V. niets afdoen aan de eenvoudige noodzaak zich te gedragen naar de zelfgemaakte statuten;

Overwegende dat de strekking om geen beheerders te vermelden de oude is, die totaal is verlaten (Fredericq, T. IV, nr. 73, blz. 160 met noot 7);

Overwegende dat de rechtbank geen nietigheid toepast enkel de onontvankelijkheid bij gemis aan kwaliteit;

dat, zoals voormeld, art. 173 Rv. ter zake niet toepasselijk is (Fredericq, T. IV, nr. 73, blz. 163 met noot 2; Brussel, 26 maart 1938, B.J. 397);

dat, naar het oordeel van de rechtbank, de kwestie indien de verweerder zich niet heeft kunnen vergissen omtrent de identiteit van de eisende vennootschap ter zake geen rol speelt, daar bij afwezigheid van vermelding van enige beheerder de verweerder eveneens weet met wat hij te doen heeft;

dat hier de vormvereisten, wettelijk bedongen, niet toegepast zijn en de sanctie daarvoor in aanmerking komt;

Om deze redenen:

De Rechtbank, alle andere besluiten afwijzend,

Verklaart de eis zoals ingesteld onontvankelijk, kosten aan eiseres;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niet-teenstaande elke voorziening en zonder borgstelling.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

POLITIERECHTBANK TE BERINGEN

4 december 1963.

Rechter : M. Vranken.

Advocaten : Mrs. Maris, Clerckx en Geyskens.

Gezinsbijslagen van loontrekkende arbeiders. — Afleggen van onnauwkeurige verklaringen en voorbrengen van onnauwkeurige stukken. — Vereisten voor strafbaarheid. — Vaststelling van inbreuken door proces-verbaal op straffe van nietigheid. — Strafbepalingen van samengeordende wetten niet van toepassing op degenen die niet aan die wetten onderworpen zijn.

De inbreuken voorzien door de artikelen 155 tot en met 159 van het K.B. van 19 december 1939 betreffende de gezinsbijslagen van loontrekkende arbeiders moeten worden vastgesteld bij proces-verbaal waarvan binnen 72 uren op straffe van nietigheid een afschrift aan de overtreders dient te worden gezonden.

De strafbepaling van artikel 156 is alleen van toepassing op degenen die onderworpen zijn of kunnen genieten van de wetgeving op de gezinsbijslagen in zake loontrekkenden en die wetens en willens, de enen als werkgevers, de anderen als werknemers of als rechthebbenden op vergoedingen, onnauwkeurige stukken voorbrengen of het bevoegd bestuur of de Rijksdienst voor kinderbijslag in dwaling brengen.

Betichten van wie wordt beweerd, dat zij ten onrechte aan het stelsel van de sociale zekerheid zijn onderworpen geworden, dat hun echtgenoten dienvolgens ten onrechte belangrijke bedragen als kindergeld, gezinsverlofgeld enz. hebben ontvangen en dat zij ten onrechte de hoedanigheid van werkgever, van werknemer of van echtgenote van een loontrekkende hebben aangenomen, kunnen niet op grond van de bovengenoemde wetsbepaling worden vervolgd of bestraft.

O.M. t/ Schraepen en cons.

Overwegende dat de eerste twee betichten Schraepen wordt ten laste gelegd als individuele werkgevers of als personen belast met het dagelijks beheer van de zaken ener vennootschap en de anderen als werklieden die in dienst zijn van bewuste werkgever of van de bedoelde vennootschap of als personen aan wie de vergoedingen verschuldigd zijn of uitgekeerd moeten worden, inbreuken te hebben gepleegd die strafbaar zijn gesteld bij artikel 156 van het Koninklijk Besluit van 19 december 1939, gewijzigd bij Koninklijk Besluit van 25 oktober 1960, betreffende de gezinsbijslagen van loontrekkende arbeiders;

Overwegende dat de betichten de hun ten laste gelegde betichting ontkennen;

Overwegende dat zij daarenboven doen gelden :

1° dat geen regelmatig proces-verbaal is opgesteld geworden;

2° dat volgens de dagvaarding de feiten zich hebben voorgedaan in de jaren 1960-1961 en 1962 en dat zij dienvolgens in elk geval bij toepassing van artikel 164 van de bovengenoemde Koninklijke Besluiten reeds zijn verjaard;

Overwegende wat betreft de verjaring dat vooraf dient te worden opgemerkt dat het door de betichten ingeroepen artikel 164 door de wet van 2 mei 1958, artikel 14 is opgeheven, zodat het argument van de verjaring wegens het verstrijken van een vol jaar na de ten laste gelegde feiten niet eens dient te worden onderzocht;

Overwegende dat de betichten terecht doen gelden dat het artikel 147 van de samengeordende wetten uitdrukkelijk voorschrijft dat de inbreuken voorzien door de artikelen 155 tot en met 159 dienen te worden vastgesteld bij proces-verbaal waarvan binnen de 72 uren op straffe van nietigheid een afschrift dient te worden toegezonden aan de overtreders;

Overwegende dat blijkbaar aan deze formaliteiten niet is voldaan, vermits bij de bundel geen enkel proces-verbaal is gevoegd en vermits de vervolging alleen is ingesteld geworden op klacht van de Directeur van de Compensatiekassen van de Christelijke Patroons te Brugge en ingevolge de brief van 16 april 1963 door deze laatste aan de heer Procureur des Konings te Hasselt gericht;

dat derhalve de vaststelling van de inbreuken op artikel 156 niet is geschied op de wijze zoals uitdrukkelijk op straffe van nietigheid is voorgeschreven door het bovengenoemde artikel 147;

Overwegende dat weliswaar zowel uit deze klacht als uit het onderzoek ter zitting van 2 oktober jl. en uit de andere overgelegde en bij de bundel gevoegde stukken blijkt, dat de betichten Loos, Walbers, Agten, Vanduyck, Vanderlinden en Mijns ten onrechte door de P.V.B.A. Firma Schraepen en Zonen aan het stelsel van de sociale zekerheid zijn onderworpen geworden en dat dienvolgens de echtgenoten van de bovengenoemde betichten ten onrechte belangrijke bedragen als kinderbijslag, gezinsvacantiegeld enz. hebben ontvangen, maar dat ook hierdoor niet het bewijs is geleverd dat op deze betichten de bepalingen van het artikel 156 van toepassing zijn;

dat inderdaad deze strafbepaling slechts betrekking heeft op degenen die willens en wetens de enen als werknemers of als rechthebbenden op vergoedingen, die onderworpen zijn of kunnen genieten van de wetgeving op de gezinsbijslagen inzake loontrekkenden, onnauwkeurige stukken voorbrengen of het bevoegd bestuur of de Rijksdienst voor Kinderbijslag in dwaling brengen;

dat in het onderhavige geval wordt beweerd dat de betichten die hoedanigheid niet bezitten en dat zij op de toepassing van die wet geen aanspraak kunnen maken;

dat daarenboven de klacht is gesteund op de overweging dat de eerste twee betichten of hun vennootschap zich ten onrechte als werkgever hebben doen doorgaan terwijl de anderen ten onrechte de hoedanigheid van werknemer of bediende of van echtgenote van een dezer categorieën hebben aangenomen;

Overwegende dat betichten die niet onderworpen zijn aan de wetgeving waarop de klacht en de vordering zijn gesteund, voorzeker niet op grond van een strafbepaling van dezelfde wetgeving kunnen worden vervolgd of bestraft (vgl. Hof van Beroep Brussel, 29 juni 1954, Jurisprudence du louage d'ouvrage 1955-56) ;

Om deze redenen,

Gelet op de hiernavolgende artikelen door de heer Voorzitter ter zitting aangeduid :

Art. 152-159 van het wetboek van strafvordering; artikelen 11, 12, 13, 14, 21, 31 tot 37 en 41 der wet van 15 juni 1935;

De Politierechtbank, beslissende op tegenspraak :

Verklaart de betichting het artikel 156 van het Koninklijk Besluit van 19 december 1939 te hebben overtreden, die de betichten wordt ten laste gelegd, niet bewezen en ontslaat al de betichten van de huidige rechtsvordering zonder kosten;

Gelast het Openbaar Ministerie met de uitvoering van dit vonnis voor zoveel het hem betreft.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Gouverneur van Brabant.

M. L. L. Cappuyns.

24 april 1964.

Taalregeling in het onderwijs. — Franstalige kleuterklas in de gemeente met speciale taalregeling. — Voorwaarden. — Bewijzen van taalkennis van het onderwijzend personeel.

1. *De aanvragen tot oprichting van een franstalige kleuterklas door Wezembeek-Oppeem, gemeente met een speciale taalregeling, zijn niet ontvankelijk wanneer zij slechts een wens uitdrukken en niet doen blijken dat de ouders aan de vereisten van de wet voldoen en er zich toe verbinden hun kinderen te laten inschrijven.*
2. a) *In de franstalige klassen van Wezembeek-Oppeem zijn leerkrachten, houder van een franstalig diploma, zelfs wanneer zij het Nederlands als keuzevak volgden, niet bevoegd om dit vak als tweede taal te onderwijzen.*
b) *Om te voldoen aan de taalwet in bestuurszaken moeten bedoelde leerkrachten de voorwaarden inzake taalkennis vervullen welke gesteld worden bij art. 7, par. 2, littera G van de wet van 2 augustus 1963.*

De w.d. Gouverneur,

Gelet op het besluit in datum van 13 februari 1964 waarbij de tenuitvoerlegging geschorst wordt van de beraadslagingen van de gemeenteraad van Wezembeek-Oppeem in datum van 19 december 1963 nopens :

1) de oprichting in de lokalen gelegen achter het gemeentehuis van twee franstalige kleuterklassen,

2) de tijdelijke aanstelling van Mej. Weber Marie-Claude, en Mej. Houyon Colette, als kleuteronderwijzeres in deze franstalige klassen;

Gelet op de beraadslaging van 12 maart 1964 op het Provinciaal Gouvernement ontvangen op 17 maart 1964 waarbij de gemeenteraad van Wezembeek-Oppeem akte neemt van voornoemd schorsingsbesluit;

Gelet op de wet van 2 augustus 1963 op het gebruik van de talen in bestuurszaken;

Gelet op de wet van 30 juli 1963 houdende taalregeling in het onderwijs;

Overwegende dat, hoewel het gemeentebestuur een voldoende aantal formulieren ontvangen heeft voor de oprichting van franstalig kleuteronderwijs, het gemiddelde schoolbezoek nooit meer dan 10 leerlingen bedroeg tijdens de periode van 6 tot 31 januari 1964;

Gelet op het verslag dd. 10 maart 1964 van de schoolinspectie waaruit blijkt dat er in die omstandigheden geen gunstig advies kon uitgebracht worden voor de subsidiëring van twee franstalige kleuterklassen in de betrokken gemeente;

Aangezien de gemeentefinanciën aldus door niet verantwoorde uitgaven bezwaard worden;

Overwegende dat overeenkomstig artikel 17 van de wet van 30 juli 1963 inzake taalregeling in het onderwijs de vereiste taalverklaringen niet volledig opgesteld werden;

Overwegende dat :

- 1) de aanvragen, waarvan het gemeentebestuur gewag maakt en waarop het zich beroept om de oprichting van franstalige kleuterklassen te wettigen, ingediend werden op formulieren welke niet ontvankelijk

zijn daar zij slechts een wens uitdrukken en geenszins doen blijken dat de ouders aan de vereisten van de wet voldoen en er zich toe verbinden hun kinderen te laten inschrijven bij de opening van die verlangde school;

2) van deze aanvragen niet kan gezegd worden dat zij rechtsaanspraken zijn waarbij de betrokkenen hun belang doen blijken;

3) indien de oprichting van deze franstalige kleuterklassen louter het gevolg is geweest van ingevulde formulieren die zonder enige vorm van controle beschouwd werden als aanvragen van rechthebbenden, deze oprichting niet gewettigd kan genoemd worden;

Overwegende dat Mej. Weber, Marie-Claude en Mej. Houyon Colette, tijdelijke froebelonderwijzeressen in voornoemde franstalige kleuterklassen, beiden houdster zijn van een diploma van kleuteronderwijzeres voor bewaarscholen van het franstalig regime respectievelijk afgeleverd door de Rijksnormaalschool van Vorst op 29 juni 1963 en door de vrije gesubsidieerde normaalschool te St.-Joost-ten-Node op 26 juni 1963;

Gelet op de dienstbrief dd. 19 maart 1964 van de heer Minister van Nationale Opvoeding en Cultuur - Bestuur van het kleuter- en lager onderwijs - Br. 335/wetg. waaruit blijkt :

1) dat deze leerkrachten met een franstalig diploma van kleuteronderwijzeres, het Nederlands als keuzevak volgden wat hun geen bevoegdheid geeft om dit vak als tweede taal waar ook te onderwijzen;

2) dat bij middel van deze akten in kwestie de bovenvermelde leerkrachten hun kennis van het Nederlands overeenkomstig de wettelijke vereisten niet kunnen bewijzen;

3) dat ingevolge de wet van 3 augustus 1963 inzake het gebruik van de talen in bestuurszaken, het gemeentebestuur van Wezembeek-Oppeem voor zijn administratieve betrekkingen met de leerkrachten der franstalige kleuterklassen uitsluitend het Nederlands dient te gebruiken wat door deze leerkrachten, ten minste op voldoende wijze, dient begrepen te worden;

4) dat niemand, uit hoofd van zijn administratieve handelingen in de plaatselijke diensten (in casu der franstalige klassen) benoemd kon worden indien hij of zij het Nederlands niet kent en de voorwaarden inzake taalkennis niet vervult zoals het voorgeschreven is bij de bepalingen van artikel 7, par. 2, litt. G van voornoemde wet;

Overwegende dat voornoemde leerkrachten geen getuigschriften kunnen voorleggen waaruit blijkt dat zij geslaagd zijn voor een examen over de grondige kennis van de andere taal;

Overwegende dat in dergelijke voorwaarden de genomen beslissingen in strijd zijn met de wet en met een gezond administratief beleid;

Gelet op artikel 87 van de gemeentewet zoals het deedt gewijzigd bij de wet van 27 juni 1962 houdende deconcentratie van de vernietigingsbevoegdheid van de Koning;

Gelet op de afwezigheid van de Gouverneur der Provincie Brabant en op artikel 4 van het koninklijk besluit van 13 januari 1964 houdende aanvulling van artikel 12 van het koninklijk besluit van 15 december 1820 houdende onderrichtingen voor de provinciegouverneurs;

Besluit

Artikel 1 :

De beraadslagingen van de gemeenteraad van Wezembeek-Oppeem, in datum van 19 december 1963 nopens :

1. de oprichting in de lokalen gelegen achter het gemeentehuis van twee franstalige kleuterklassen;

2) de tijdelijke aanstelling van Mej. Weber Marie-Claude, en Mej. Houyon Colette, als kleuteronderwijzeressen in deze franstalige klassen, worden vernietigd;

Melding hiervan dient gemaakt in het notulenboek van de gemeenteraad in de rand der vernietigde akten.

Artikel 2:

Het schepencollege van Wezembeek-Oppem wordt gelast dit besluit onmiddellijk ter notificatie aan de gemeenteraad voor te leggen en er over te waken dat huidig besluit uitgevoerd wordt.

Artikel 3:

Een afschrift van onderhavig besluit zal onmiddellijk per aangetekend schrijven met ontvangstbewijs gericht worden aan:

1) het college van burgemeester en Schepenen van Wezembeek-Oppem;

2) Mej. Weber, Marie-Claude, 21, Wilde Rozenlaan, te Wezembeek-Oppem;

3) Mej. Houyon Colette, 1, Camille Wallinstraat te Schaarbeek.

Artikel 4:

Dit besluit zal bij uittreksel in het Bestuursmemoriaal der Provincie Brabant bekend gemaakt worden.

Brussel, 24 april 1964.

(g.) L. L. CAPPUYNS.

KRONIEK VAN EUROPEES RECHT

Nog over de procedure der prejudiciële vragen.

Dat het Europese Gemeenschapsrecht nog steeds niet voldoende in de nationale rechtsmiddelen doorgedrongen is, wordt eens te meer bewezen door een arrest van het Hof van Beroep van Douai (Frankrijk) de dato 8 oktober 1963 (*Recueil Dalloz*, 29 april 1964, Jur., 299, met noot R. M. Chevalier).

Een Belgisch werknemer, sinds 15 jaar onafgebroken gevestigd in Frankrijk, maakt aanspraak op een « allocation aux vieux travailleurs salariés ». Hiertoe wordt door het Franse sociale zekerheidsrecht o.m. vereist dat de werknemer ten minste 20 jaar tewerkgesteld geweest is. Steunend op E.E.G.-verordening nr. 3 betreffende de sociale zekerheid van migrerende werknemers (zie R.W., 1963-64, col. 1938-1939), voegt de werknemer bij de 15 jaar in Frankrijk doorgebracht, de jaren van tewerkstelling in België toe, om te voldoen aan genoemde voorwaarde van 20 jaar tewerkstelling. De bevoegde sociale zekerheidscommissie van eerste aanleg van Rijsel willigt de vordering van de Belgische werknemer in (m.i. terecht). Tegen deze beslissing tekent de regionale sociale zekerheidskas beroep aan.

Ingaand op het verzoek van eiser in beroep, heeft het Hof van Beroep van Douai de partijen voor een prejudiciële beslissing verwezen naar... de administratieve commissie voor de sociale zekerheid van migrerende werknemers: « Par ces motifs, avant dire droit, tous droits et moyens des parties demeurant réservés, renvoie les parties à saisir la commission prévue par l'art. 43 du règlement n° 3 de la C.E.E., en interprétation du chapitre 3 de ce règlement et de son annexe B, sur la possibilité, pour l'application en France

à un ressortissant belge de la législation sur l'allocation aux vieux travailleurs salariés, de totaliser les périodes de salariat accomplies en France et en Belgique; pour être ensuite par les parties conclu et la cour statué ce qu'il appartiendra. »

Zoals R.M. Chevallier in zijn noot zeer juist aantoonde, behelst deze beslissing een drievoudige vergissing:

1°) Alleen het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen is bevoegd te beslissen over een prejudiciële vraag (art. 177, E.E.G.-Verdrag);

2°) De administratieve commissie voor de sociale zekerheid van migrerende werknemers is een zuiver administratief orgaan; art. 43 van verordening nr. 3 onderlijnt trouwens nadrukkelijk dat zij haar functies uitoefent zonder afbreuk te doen aan de bevoegdheden o.m. van de in het Verdrag voorziene rechterlijke instanties;

3°) Niet de partijen, maar de nationale rechterlijke instantie zelf moet het verzoek om een prejudiciële beslissing overmaken aan het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen.

Het besluit van R.M. Chevallier moge hier onderschreven worden: « Il reste à souhaiter que cet arrêt ne fasse pas jurisprudence ».

L. P. SUETENS

BOEKBESPREKING

Jacques De Bruyne. — Openbare schennis van de goede zeden. — Brussel, Bruylant, 1964, 142 blz.

Bij Bruylant, te Brussel, verscheen onlangs een boek van J. De Bruyne: *Openbare schennis van de goede zeden* dat, indien men de prospectus van de uitgeverij moet geloven, uiterst nuttig moet zijn voor de praktijk.

Een commentaar geven van de artikelen 383 tot 386 SW. is zeer zeker een delikate opdracht: men verwacht van de auteur dat hij ons een algemene theorie zal bezorgen van de « openbare schennis van de goede zeden ». In dit opzicht wordt de lezer van het besproken werk zeer teleurgesteld: er wordt niet eens gepoogd een bepaling te geven van wat schennis der goede zeden is; of de compilatie van de — voor het overgrote deel — méér dan 60 jaren oud zijnde rechtspraak van enig nut zal zijn voor de practicus kan ten eerste worden betwijfeld. Een dergelijke compilatie kon men eenvoudig reeds bij Beltjens vinden, zonder dan de absoluut nutteloze zedenschennende details, die de auteur blijkbaar veel belangstelling waard acht en waarbij zelfs de namen van de betrokken daders hem het vermelden waard zijn.

In zijn inleiding zegt schrijver dat de opvattingen over wat de zeden schendt volgens tijd en plaats verschillen. Hij ondermijnt dan dit betoog door hoofdzakelijk te steunen op rechtspraak uit de XIXe eeuw en dan nog voor een groot deel op Franse rechtspraak. Zo wordt — om maar een voorbeeld te noemen — de zedelijkheid van het hedendaagse lichte chanson beoordeeld met de criteria vermeld in een Frans vonnis van 1899.

Maar schrijver vergist zich waar hij uit de *variëteit* van wat « naar tijd en ruimte » (nr. 1) de zeden schendt besluit dat het begrip « goede zeden zelf niet vatbaar is voor formulering ».

Door goede zeden wordt overal en altijd hetzelfde eerbaarheidsgevoel bedoeld dat, weliswaar op *oneindig gevarieerde wijzen*, in mindere mate hier of nu, in er-

gere mate elders of vroeger, kan gekwetst worden. Eerbaarheidsgevoel dat, zoals Van Bemmelen terecht schrijft, voor een groot deel terug te brengen is tot de eisen der naastenliefde en waarachtigheid en de daaruit vloeiende eisen der gelijkheid en vrijheid. (*Handen Leerboek van het Ned. Strafrecht*, II, blz. 19).

Het ware vanwege schrijver een positieve arbeid geweest om in de rechtspraak en rechtsleer aan te tonen dat doorheen de variëteit van manieren waarop in concreto de zeden — naar strafrecht — geschonden geacht werden, toch twee constanten teruggevonden worden:

1) dat het terzake steeds om seksuele gedragingen gaat of om handelingen die rechtstreeks of onrechtstreeks het seksuele leven raken.

2) dat het om inbreuken gaat op het universeel (zie alle ethnologische studies) maatschappelijk vereiste van geheimhouding van het seksueel gedrag.

Zijn dus zedenschennend, volgens het strafrecht — het enige wat ons hier bezighoudt — de woorden, schriften, beelden of handelingen die openbaar op andermans seksuele prikkeling gericht zijn of die openbaar deze seksuele prikkeling, zelfs ongewild, verwekken kunnen of nog, die eigen seksuele geprikkeldheid veropenbaren.

De fluctuaties van de rechtspraak betreffen eerst de interpretatie van de openbaarheid, die men zou kunnen omschrijven als het feit dat de zedenschennis moet bewezen worden zonder dat speciale, indiscrete opsporings hiertoe nodig zijn, doordat zij in een openbare plaats geschiedt, door getuigen gezien wordt of wegens de plaatsgesteldheid kan gezien worden. Deze fluctuaties van de rechtspraak raken niet aan de bepaling van wat naar strafrecht zedenschennis is, evenmin als haar omschrijvingen van de echtelijke woonst aan de bepaling raken van wat onderhoud van bijzit is.

Dat tegenwoordig, of in andere landen, bepaalde gedragingen niet — of in mindere mate — geacht worden seksuele prikkeling te verwekken, waar dit vroeger wel, of hier te lande nog steeds, het geval is, is al evenmin van aard om de onmogelijkheid van een bepaling van het misdrijf van openbare zedenschennis te bewijzen vermits toch altijd en overal het seksuele gedrag als criterium voor het bestaan van het misdrijf behouden blijft. Men moet er zich voor behoeden de ethnografie te verwarren met het strafrecht.

* * *

De eerste titel van de hier besproken monografie handelt over de door het strafwetboek voorziene misdrijven.

In de commentaar van de wet van 11 april 1936 verdedigt de auteur ten onrechte de mening dat een pornografisch geschrift, door een Belg in den vreemde geschreven en er uitgegeven, door de Ministerraad niet zou kunnen onderworpen worden aan invoerverbod omdat aldus de grondwet in artikel 8 (?) en 97 (?) zou geschonden worden (nr. 49).

Deze mening — die niet uitvoeriger verdedigd wordt — kan niet bijgetreden worden. De wet van 11 april 1936 machtigt de regering het invoeren in ons land van vreemde publicaties te verbieden. Een publicatie is vreemd wanneer ze in den vreemde wordt gepubliceerd. Niet de publicatie (= persmisdrijf = art. 8 en 18 van de Grondwet), maar het invoeren wordt gereguleerd door de Ministerraad. Over de nationaliteit van de auteur wordt in de wet niet gesproken. Het is ook niet de auteur die vervolgd wordt (en die eventueel niet aan zijn rechter kan ont-

trokken worden) bij overtreding van het invoerverbod, zelfs indien hij, Belg of vreemdeling, in België vertoeft op het ogenblik van de invoer. Alleen wordt vervolgd hij die invoert, doet invoeren, verkoopt, uitstalt of verspreidt datgene wat door de ministerraad als ontuchtig wordt aangezien en aan invoerverbod wordt onderworpen. Indien de invoerder de auteur zelf zou zijn, dan nog zou hij, in deze speciale hoedanigheid door de correctionele rechtbank kunnen veroordeeld worden voor dit specifieke misdrijf, dat niet als persmisdrijf kan aangezien worden.

Kan men verdedigen dat een propagandist voor neo-malthusianisme ongestraft publiek geschriften mag uitdelen bedoeld in par. 9 van art. 383 S.W., «indien hij maar bewijzen kan dat niet de drang naar winst, wel het idealisme de drijfveer van zijn handelen was (nr. 73). Zou hij, integendeel, niet onder toepassing vallen van par. 10: «Hij die met het oog op... de verspreiding de bij het vorig lid (§ 9) bedoelde geschriften... door enig publiciteitsmiddel aankondigt.»? Het gratis uitdelen van geschriften — uit idealisme — is m.i. een publiciteitsmiddel met het oog op de verspreiding van diezelfde geschriften. Het ideologisch standpunt t.o.v. het neo-malthusianisme heeft niets te zien met de interpretatie van een positieve wettekst.

Bedoelt art. 383, lid 10, door het woord «vervaardigt» de drukker of de opsteller van de anticonceptionele propaganda? Schrijver zou de opsteller vrijuit laten gaan op grond van de twijfel over het inzicht van de wetgever. Men kan nochtans niet twifelen dat zowel drukker als opsteller, als daders, die rechtstreeks aan de uitvoering van het misdrijf hebben meegewerkt, strafbaar kunnen zijn.

De commentaar van de auteur op artikel 385 S.W. beperkt zich tot een veertien bladzijden lange opsomming van voorbeelden van zedenschennende handelingen, zonder meer. Welk het belang is voor de interpretatie van dit artikel van de vermelding dat bepaalde misdrijven door geestelijken — met name geciteerd, al zijn ze dan reeds overleden — werden bedreven mag men zich wel afvragen. De op moreel gebied wellicht grote verantwoordelijkheid van deze mensen gaat de beoordeler der strafrechtelijke verantwoordelijkheid in niets aan.

Vervolgens beprekt de auteur enkele bijzondere gevallen: Wat het urineren op de openbare weg betreft zegt de auteur dat er geen principiële oplossing aan het probleem kan gegeven worden en dat het verkeerd lijkt in elk geval een veroordeling uit te spreken. Een principiële oplossing kan er wél gegeven worden en indien er niet gestraft moet worden dan is het omdat er geen misdrijf gepleegd werd wegens het ontbreken van het materieel bestanddeel of van het bestaan van een rechtvaardiging. De voorbeelden van schrijver zijn typische voorbeelden van rechtvaardiging. Het belang van het curiosum is zeer twijfelachtig: of men nu tegen de gevel van het huis van de procureur des konings watert of tegen de gevel van een arbeiderswoning, de regel voor een eventuele vervolging blijft dezelfde.

Het is zeker niet omdat het begrip «strijdig met de goede zeden relatief is», zoals de auteur meent, dat naakte kinderen geen zedenschennis plegen, doch uitsluitend omdat er geen seksuele inzet is bij dergelijke feiten. Bij naaktheid van kinderen staan wij voor kinderlijke onschuld, d.i. onbewustheid van de seksuele drift (Van Bemmelen, o.c. blz. 18). Dit heeft niets te maken met «goede zeden».

Een probleem stelt zich integendeel met de strip-tease vertoningen, die de auteur vrij gunstig gezind schijnt. Nogmaals is het gebrek aan algemene theorie bij de

de auteur er de oorzaak van dat hij het probleem verkeerd situeert. Schrijver is van mening (nr. 138) dat de overheid niet moet optreden omdat het publiek slachtoffer is: Het stemt in met het schouwspel. Gevaarlijke mening. Een bepaald publiek kan voor veel feiten zijn instemming geven, die dus niet zouden mogen vervolgd worden! Schrijver voegt er dan ook onmiddellijk aan toe «zolang er geen werkelijk schandaal verwekt wordt». Maar die grens wordt niet nader omschreven: bij het instemmend publiek zal er wel geen schandaal verwekt worden; waar en wanneer moet er dan «werkelijk» schandaal zijn?

Indien men zich houdt aan de gegeven bepaling, is strip-tease zeker openbare zedenschennis: het is uitsluitend gericht op de seksuele prikkeling van de toeschouwer en het gebeurt op openbare wijze. Het zal dus aan de inrichters van het spektakel en aan de actrices behoren de «kustexcepie» te bewijzen (Van Bemmelen, o.c., blz. 4456; — Luik, 21.10.1950, *Pas.* 1951, II, 79). De overweging dat een parket in een grootstad al dan niet vervolgd en een parket in een landelijk arrondissement zulks zeker zal doen is van geen tel terzake het bepalen van wat wettelijke schennis der goede zeden is. Hierbij speelt immers het opportuniteitsbeginsel. Bovendien werd reeds gezegd dat de seksuele prikkeling erger kan voorkomen — en de zedenschennis dus duidelijker worden — wanneer strip-tease in een landelijk milieu wordt uitgevoerd dan wanneer dit in een wereldstad gebeurt. Dit is sociologie en geen strafrecht.

De straffeloosheid van zedenschennis gepleegd in het bijzijn van vrijwillige getuigen is niet het gevolg van een toepassing van de regel «nemo auditur» (nr. 155). Het is immers het Openbaar Ministerie «qui allegat» en niet de vrijwillige getuige, zelfs niet indien deze nadien de feiten aankloeg. Deze straffeloosheid is trouwens niet zo absoluut als de auteur schijnt te menen. Indien de feiten gepleegd werden in een plaats waar ieder kan toegang hebben, is de omstandigheid dat de getuige die ze zag een vrijwillige afloerder was van geen belang.

Deze redenering geldt ook voor het reeds vermelde geval van strip-tease of andere publieke spektakels: niet het al dan niet vrijwillig karakter van de aanwezigheid van de toeschouwers is hier determinerend voor de straffeloosheid, maar het al dan niet geschieden ervan in een openbare plaats. (Nijpels, *Code pénal interprété*, art. 385, nr. 8). Het element inkomprijs heeft hier inderdaad zijn belang, niet door zijn bedrag zoals schrijver zegt (nr. 157) — maar door zijn bestaan: hij betekent dat eender wie die betaalt, hoeveel het ook weze, het spektakel mag bijwonen (Garraud, V, nr. 1811). Terwijl collectieve liederlijkheid die privaat plaats heeft — zelfs indien er gedeelde kosten aan verbonden zijn — in geen openbare plaats naar de betekenis van de wet, gebeurt.

Hetzelfde gebrek aan algemene theorie brengt de auteur in verwarring waar hij over goede zeden en familie handelt. Het voorbeeld van de verloofde zoon, die met zijn meisje in de ouderlijke woning seksuele feiten pleegt en gezien wordt door zijn jongere broers of zusters, is zeker geen voorbeeld van feiten die uit overwegingen van familiale samenleving al dan niet als strafbaar moeten aangezien worden. Het is gewone openbare zedenschennis. Wat het occasioneel zich naakt vertonen in familiekring betreft, b.v. naar aanleiding van de hygiënische verzorging, kan men bezwaarlijk spreken van strafbare zedenschennis. Hoogstens kan men van opvatting verschillen over de opvoedingsmethode t.o.v. de kinderen.

Wellicht zou men hier kunnen spreken van «familieleven»-excepie, naast de door Van Bemmelen vermelde sport-, kunst-, wetenschap- en humorexcepties (o.c., blz. 446). Het principe zou dan zijn zoals voor iedere openbare zedenschennis — en op voorwaarde dat men aanneemt dat er seksuele inzet is bij het besproken geval — dat de feiten ab initio zedenschennend zijn maar dat de eventuele verdachte — want het geval lijkt mij zeer hypothetisch — deze «familieleven-excepie» zal kunnen invoeren die zeer gemakkelijk als «waar-schijnend» zal aanvaard worden («vraisemblable»: zie Legros, *L'élément moral dans les infractions*, nr. 382; A.P.R. tw. Opzet, p. 38 en vlg.) het zal dan aan het openbaar ministerie behoren te bewijzen dat deze excepie als ongegrond te verwerpen is.

De vraag van schrijver (nr. 185) «hoe zouden de rechters de zaak beslechten als ooit een actie tegen de winkelier (die Mannekenpis-afbeeldingen verkoopt) moest worden ingesteld» is absoluut nutteloos. Ten eerste omdat het parket nooit dergelijke actie zal inspannen en ten tweede omdat het overduidelijk is dat men hier met de reproductie van een kunstvoorwerp te doen heeft en niet met iets zedenschennend (kunst-excepie). Trouwens, Mannekenpis stelt een kind voor en geen volwassen persoon (zie hierboven desaan-gaan-de).

In Titel II behandelt de auteur de vervolging en de bestraffing. Het voorbeeld van de dwingende heelkundige bewerking, die in het openbaar moet geschieden is geen voorbeeld van overmacht t.o.v. openbare zedenschennis. In tegenstrijd met wat de verwijzing van de auteur naar Van Bemmelen (blz. 451) laat vermoeden, geeft de Nederlandse hoogleraar, dit voorbeeld niet als geval van overmacht maar als voorbeeld van ontbreken van «materiële wederrechterlijkheid».

De goede trouw, in tegenstelling met de algemene bevestiging van de auteur kan wel grond van rechtvaardiging zijn wanneer men door goede trouw in feite een der gronden van rechtvaardiging bedoelt. Dit blijkt trouwens reeds uit de lectuur van het arrest door de auteur als argument voor zijn stelling ingeroepen (Cass. 30-6-1958, *Pas.*, 1958, I, 1214).

* * *

Na de lectuur van het boek van J. De Bruyne ontkomt men niet aan een indruk van oppervlakkigheid. Het beperkt zich tot een verzameling van meestal verouderde rechtspraak en het brengt niets nieuws voor de vooruitgang van de wetenschap. De wijze waarop zedenschennende details worden beschreven (zie bv. nr. 303 en vlg.) is absoluut niet te aanvaarden in een boek dat een rechtsstudie wilde zijn.

Het moet ten eerste betreurd worden dat een uitgeverij met de standing van «Etablissements Bruylant» zich er toe geleend heeft een dergelijke tekst te publiceren. Gelukkig moet men de waarde van de Vlaamse rechtswetenschap niet beoordelen aan de hand van de hier besproken uitzondering.

Lode de Wilde,
Substituut-Procureur des Konings.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie van de Balie bij het Hof van Beroep te Gent

Voordracht over Fiscale Hervorming

Voor de belastingplichtige is de fiscale hervorming allesbehalve een vereenvoudiging. De fiscus heeft het hem niet gemakkelijker gemaakt! Bij het invullen van de roze brief werd zulks al gauw ondervonden.

De Vlaamse Conferentie deed dan ook beroep op Mr. Ignace Claeys-Bouuaert om door een bondige uiteenzetting de Gentse advocaten in die doolhof wegwijs te maken. De keuze van het onderwerp evenals de beslagenheid van de spreker, hebben een buitengewoon talrijk publiek gelokt. Mr. Claeys-Bouuaert beperkte zich niet tot een schets van de algemene beginselen, maar belichtte daarenboven de typische problemen voor dewelke de advocaat als belastingplichtige staat. Ook na de voordracht werden nog heel wat vragen gesteld, wat het beste teken is voor de belangstelling. Ieder van de toehoorders is Mr. I. Claeys-Bouuaert ten zeerste erkentelijk voor de confraternele daad die hij hiermede heeft gesteld.

TIJDSCHRIFTEN

De Gemeente, jrg. 1964, nr. 5 :

R.J. Beckers, Stedebouwkundig aspecten van de verkavelingen. — H. Pas, Dienstplicht en ontwikkelings-samenwerking. — M. Cortenbosch, De gemeente en de economische expansie. — G. Van den Broeck, Intercommunale « Leiedal ».

Algemeen Fiskaal Tijdschrift, jrg. 1964 nr. 7-8 :

Het nieuwe W.I.B. — Renteloze lening. — Publiciteitsgeschenken. — Aftrek verzekering. — Geheime kommissielonen. — Te uitvoerige vragenlijsten aan de geneesheren. — Winst op gronden in Frankrijk. — Belastingwijze in de U.S.A. — Maatregelen tegen buitenlandse fraude in Zwitserland.

Tijdschrift voor Sociale Wetenschappen, jrg. 1964 nr 1 :

J. Tinbergen, Nieuwe methoden en technieken in de economische wetenschap. — V. Féaux, Het statistisch meten van de Gutmanshalen. — G. Vandewalle, De relevantie van het onderscheid tussen convenience, shopping en speciality goods voor de structuur van de kleinhandel.

Bulletin van de Europese Economische gemeenschap, jrg. 1964 nr 5 :

Verklaring van de voorzitter van de Raad van de Gemeenschap op wereldconferentie over handel en ontwikkeling. — De verordening en de richtlijn betreffende het vrije verkeer van werknemers tijdens een

tweede etappe. — De associatie met Griekenland. — Werkzaamheden van de Gemeenschap. Instelling en organen. — Europese investeringsbank.

Nederland Juristenblad, jrg. 1964, nr 22 :

H.F.. Van Panhuys, Veronica versus T.V. eiland. — F.M.J. Jansen, Executie van roerend goed. — J.P. Hooykaas, Staatsrechterlijke vragen rondom Prinses Irene. — L.I. De Winter, Aanpassing van onderhoudsuitkeringen aan gestegen kosten van levensonderhoud.

Rechtsgeleerd Magazijn Themis, jrg. 1964, nr. 1 :

J.L.L. Wery, Het niet toerekenbaar niet-nakomen van een verbintenis volgens het Ontwerp B.W. — J.J.M. Gerlings, Telastelegging — Aanklacht, Inquisitoir — Accusatoir, Verdachte — Advokaat.

Journal des Tribunaux, jrg. 1964, nr. 4450 :

W. Van Gerven, Les droits d'établissement et de prestation de services dans le Marché commun. — J.D. Le projet de Code judiciaire.

Jurisprudence du Port d'Anvers, jrg 1964 nr 3 en 4 :

Abordage. — Affrètement maritime.

Revue Générale des Assurances et des Responsabilités, jrg. 1964, nr 4 :

Rechtspraak.

Revue de Droit Familial, jrg 1964 nr 2 :

P. Van den Neucker, Des effets du divorce quant à l'obligation alimentaire des gendres et brus envers leurs beaux-parents.

Recueil Dalloz, jrg. 1964, nr 20 :

J. Cathelineau, La gendarmerie.

nr. 21 :

Rechtspraak,

Archiv des öffentlichen Rechts, jrg 1964, nr 1 :

P. Schneider, Widerstandsrecht und Rechtsstaat. — R. Schneider, Rechtsschutz gegen verfassungswidriges Unterlassen des Gesetzgebers. — K. Tiedemann, Die Gesetzgebungskompetenz für Ordnungswidrigkeiten. — F. Schack, Die Prüfungszuständigkeit des Bundespräsidenten bei der Ausfertigung der Gesetze.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad